

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Film i gymnasieskolans svenskämne

En jämförande studie för läsåren 18/19 och 19/20

Rikard Sjögren
Ämneslärarprogrammet

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LGSV2A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT2020
Handledare: Johan Alfredsson
Examinator: Jenny Bergenmar
Kod: VT20-1150-021-LGSV2A

Nyckelord: film, kanon, läromedel, svenska, gymnasieskolan

Film in Swedish as a Subject in Upper Secondary School

A comparative study based on the school years 18/19 and 19/20

Abstract

Då det i ämnesplanen till gymnasieskolans svenskämne tydligt uttrycks att film är ett innehåll som ska bearbetas på olika sätt, är syftet med föreliggande studie att bidra med kunskap om de filmer som gymnasieskolans svensklärare använder i sin undervisning. Materialet i studien utgörs av enkätsvar från 826 verksamma gymnasiesvensklärare som svarar på vilka filmer de använt i sin undervisning läsåren 18/19 och 19/20, samt en läromedelsanalys där förekomsten av film analyseras kvantitativt i de 35 läromedel som lärarna i högst utsträckning svarar att de använder i sin undervisning.

Genom en kvantitativ jämförelsestudie där lärarnas filmer jämförs med de filmer som ingår i svenskämnets läromedel och med de filmer som utgör en filmhistorisk kanon, besvaras följande frågeställningar: Vilka filmer visar lärarna? Vilka filmer ingår i läromedlen?

I vilken utsträckning förhåller sig lärarnas och läromedlens filmer till en filmhistorisk kanon?

Resultatet visar att lärarna i lägre grad än läromedlen, och framförallt i lägre grad än filmkanon, visar äldre film (film producerad tidigare än 1990-talet i synnerhet), att lärarna och läromedlen i högre grad än kanon lyfter filmer med litterära förlagor, och att filmkanon innehåller en betydligt större språklig bredd, där läromedlen, och framförallt lärarna, i huvudsak visar film med svenska eller engelska som huvudsakligt talat språk.

Resultaten aktualiserar frågan om hur svenskämnets ämnesplan bör förstås i förhållande till film – lärarnas filmurval, på aggregerad nivå, är möjligen för snävt för att kunna sägas efterleva vad ämnesplanen påbjuder.

Förord

Detta examensarbete skrivs som avslutning på mina fem år långa ämneslärarstudier – en avslutning som sammanfallit med den pandemi som just nu håller världen i sitt grepp och som tvingat fram distanslösningar för bland annat de svenska universiteten. I ärlighetens namn har jag svårt att med rak rygg påstå att distanskravet har påverkat det praktiska arbetet med uppsatsen nämnvärt – att skriva uppsats är en ganska ensam övning oavsett världsläget, och alla de eventuella brister och felaktigheter som du kommer att reagera på om du läser vidare, hade varit precis desamma även om tillgången till universitetets bibliotek och lokaler inte varit begränsad.

För lärarna i gymnasieskolan har omställningen till distansundervisning varit betydligt mer komplex att hantera, då de från en dag till en annan behövt ställa om hela sin praktik. Därför känner jag väldigt djup tacksamhet till er svensklärare – alla 826! – som tagit er tid att besvara min enkät mitt i det kaos som rått. Särskilt tack – och förlåt! – till er som en fredagsförmiddag sent i mars fick två, tre, fyra, fem inbjudningar till min enkätstudie utan att söka upp mig och ställa mig till svars för mitt gränsöverskridande. Det rörde sig om ett tekniskt missöde, och inte en sällsynt hänsynslös strategi för att få in svar, jag lovar!

Tack också till min handledare Johan Alfredsson som under arbetets gång kommit med värdefull kritik och som hela tiden hjälpt mig vidare i processen.

Trevlig läsning!

Innehållsförteckning

1	Inledning	2
2	Syfte och frågeställningar	3
2.1	Syfte	3
2.2	Frågeställningar	3
3	Bakgrund	3
3.1	Svenskämnet i Lgy11	4
4	Tidigare forskning.....	5
5	Metod och material	9
5.1	Metod.....	9
5.1.1	Urval.....	9
5.1.2	Enkätdesign	11
5.1.2.1	Kommentarer gällande formuleringar i enkäten.....	12
5.1.3	Datainsamling	13
5.1.4	Bearbetning av data.....	14
5.1.4.1	Läromedelsanalys.....	16
5.1.4.2	Lärarnas filmurval	17
5.1.4.3	They Shoot Pictures, Don't They? (TSPDT) – Filmkanon	18
5.1.5	Datamängdens validitet och reliabilitet	18
5.2	Material.....	19
5.2.1	Läromedel	20
5.2.2	Enkät svar	21
5.2.3	They Shoot Pictures, Don't They? – Filmkanon.....	21
6	Resultat.....	22
6.1	Referenspunkt – filmkanon.....	22
6.2	Lärarnas filmurval	24
6.3	Läromedlens filmurval.....	27
6.4	Jämförelser.....	29
6.5	Avslutning.....	32
7	Resultatdiskussion.....	32
8	Vidare forskning.....	35
8.1	Vad baserar lärarna sina filmval på?.....	36
8.2	Analys baserad på bakgrundsfaktorer.....	36

8.3 Representationsanalys.....	36
9 Sammanfattning	37
10 Referenslista.....	38
11 Bilagor	40

1 Inledning

De praktiska möjligheterna att visa film i undervisningen är idag större än någonsin tidigare. Många klassrum är utrustade med duk, projektor och ljudsystem, vilket innebär att tiden då vaktmästaren behövde rulla in otympliga tv-apparater när det var dags för filmvisning, och att filmupplevelsen var avhängig vhs-kassetts kvalitet, är förbi. Vad innebär den nyfunna möjligheten att, åtminstone i praktiska termer, visa film för undervisningen i stort?

I svenskämnets kurser delar språk och litteratur på uppmärksamheten. Inom svenskämnets litterära del ryms också andra typer av berättande än den typografiska texten – här ska dessutom berättande i form av till exempel film och drama rymmas, och det är just filmens plats i svenskämnet som är intresset för den uppsats som du nu har framför dig. Genom att undersöka vilka filmer som gymnasieskolans svensklärare använder i sin undervisning är förhoppningen att kunna bidra med kunskap om vad för typ av film som gymnasieskolans elever får ta del av.

Uppsatsen inleds med att studiens syfte och frågeställningar presenteras - därefter förs en argumentation rörande studiens relevans och nytta i avsnittet ”Bakgrund”, och sedan placeras studien i en kontext där tidigare forskning inom angränsande områden presenteras. I avsnittet ”Metod och material” följer en genomgång av hur studien har genomförts, och det material som ingår i studiens olika delar presenteras. När sedan de praktiska omständigheterna är klarlagda, följer studiens resultat och diskussion, där utfallet presenteras och analyseras. Avslutningsvis presenteras ett antal uppslag till vidare forskning inom angränsande områden.

2 Syfte och frågeställningar

För att du som läser hela tiden ska ha en god bild av vad syftet med studien är, så presenteras syftesformuleringen samt de frågeställningar som föreliggande studie söker besvara här.

2.1 Syfte

Syftet med studien är dels att bidra med kunskap om vilka filmval gymnasielärare i svenskämnet gör, och dels att utreda i vilken utsträckning lärarnas och läromedlens urval förhåller sig till kanon.

2.2 Frågeställningar

För att uppfylla syftet besvaras följande tre frågeställningar:

- Vilka filmer visar gymnasielärare inom ramen för svenskämnet?
- Vilka filmer omnämns i svenskämnets läromedel?
- I hur stor utsträckning förhåller sig lärarnas respektive läromedlens filmurval till en filmhistorisk kanon?

3 Bakgrund

Filmens plats i svenskämnet blir explicit först i Lpf 94, där kursen Svenska B innehåller följande stycke, hämtat från betygskriterierna för betyget godkänt: ”Eleven tillägnar sig litterära texter från skilda epoker och kulturer via böcker, teater och film och påvisar samband och skillnader.” (Skolverket, 2020). Det är också i Lpf 94 som begreppet *det vidgade textbegreppet* introduceras; ”Att tillägna sig och bearbeta texter behöver inte alltid innebära läsning utan även avlyssning, film, video etc. Ett vidgat textbegrepp innefattar förutom skrivna och talade texter även bilder.” (Utbildningsdepartementet, 1994). Det är alltså fråga om att synen på vad som utgör en *text* breddas för att innefatta fler medier än skriven text.

Även om ”rörlig bild” och film har förekommit också i tidigare läroplaner än Lpf 94 (Lundström, 2007), så är det i Lpf 94 fråga om ett upphöjande av filmens status, där den går att tolka som likställd med till exempel böcker, i fråga om relevans i ämnet. När en sådan förändring sker blir det intressant att undersöka effekten den får i den reella undervisningen. För filmens del kan det handla om att undersöka vilka filmer som ges utrymme i klassrummen,

för att utifrån filmvalen säga någonting om vilken *typ* av film som visas. Forskning av det slaget saknas idag, och den avsaknaden av forskning är starkt bidragande till inriktningen på föreliggande studie.

Men, hur läroplanerna har sett ut historiskt spelar kanske mindre roll om syftet är att undersöka vilka filmer som visas i svenska klassrum *idag*. Därför följer här en inledande genomlysning av svenskämnet i gällande läroplan, Lgy11, för att belägga studiens relevans i fråga om filmens plats däri.

3.1 Svenskämnet i Lgy11

I introduktionen till svenskämnets ämnesplan slår Skolverket fast att ämnet vilar på två ben – språket och litteraturen. De motiverar litteraturens plats i ämnet på följande vis: ”... med hjälp av skönlitteratur, texter av olika slag och olika typer av medier lär hon känna sin omvärld, sina medmänniskor och sig själv” (Skolverket, 2020), i fråga om litteraturens betydelse för människan. Begreppet *det vidgade textbegreppet* används inte längre, men att berättande också i andra former än som skönlitteratur är centralt i ämnet är ändå tydligt.

Vidare innehåller ämnets syfte formuleringar där film får ett explicit utrymme, som i följande citat: ”Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar.” (Skolverket, 2020). Film fastslås här som ett givet inslag i undervisningen, och måste ses som oundgängligt för att uppnå syftet med svenskämnet.

Under ämnets syfte listar också Skolverket ett antal områden som undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utvecklas i. Under den sjätte punkten på listan står följande: ”Kunskaper om genrer samt berättartekniska och stilistiska drag, dels i skönlitteratur från olika tider, dels i film och andra medier.” (Skolverket, 2020). Här tydliggörs till viss del på vilket sätt film ska involveras i undervisningen, där alltså kunskaper om genrer och berättartekniska och stilistiska drag lyfts fram som centrala i förhållande till arbetet med film.

I svenskämnets kurser är det i svenska 1 och svenska 2 som film får utrymme. I kursen svenska 1 formuleras en del av det centrala innehållet så här: ”... Centrala motiv, berättarteknik och

vanliga stildrag i fiktivt berättande, till exempel i skönlitteratur och teater samt i film och andra medier.” (Skolverket, 2020). I kunskapskraven uttrycks inte längre film explicit, utan får antas ingå i ”annat berättande”: ”Eleven kan översiktligt återge innehållet i några centrala svenska och internationella skönlitterära verk och annat berättande. Dessutom kan eleven översiktligt redogöra för några samband mellan olika verk genom att ge exempel på gemensamma teman och motiv.” (Skolverket, 2020).

För svenska 2 återfinns följande formulering i det centrala innehållet: ”Svenska och internationella författarskap, såväl kvinnliga som manliga, och skönlitterära verk, vilket även inkluderar teater samt film och andra medier, från olika tider och epoker.” (Skolverket, 2020). Här går det att tala om någon form av representationskrav, där, i det här fallet, filmen som ingår i undervisningen behöver uppvisa något slags bredd sett till kulturell eller språklig hemvist, kön och historia (det vill säga film från olika tider). I kunskapskraven förekommer däremot inte film i kursen svenska 2.

Utifrån svenskämnet syfte och innehållet i kurserna svenska 1 och svenska 2 går det att fastslå att film som berättandeform är fullständigt integrerad i ämnet, och att det därför är relevant att studera vilka typer av filmer som används i den faktiska undervisningen.

4 Tidigare forskning

Även om det saknas forskning av liknande slag, där syftet varit att kvantifiera de filmer som visas i gymnasieskolans svenskämne, att jämföra resultatet i föreliggande studie med, så finns det en del intressant, angränsande, forskning att ha i bakhuvudet när du tar del av resultatet. I det här kapitlet presenteras avhandlingar och artiklar som i någon mån kastar ljus över hur filmmediet har använts i skolan, hur stort intresset för film bland gymnasieungdomar och blivande svensklärare är, och hur den forskning som fokuserat svenskämnets läromedel ser ut.

I sin avhandling *Mellan Dante och Big Brother – En studie en studie om gymnasieelevers textvärldar* (2006), som handlar om gymnasieelevers fiktionsläsning på fritiden och i skolan, intervjuar Christina Olin-Scheller ett antal lärare med utgångspunkt i på vilka grunder de gör sina litteraturval, eller textval (Olin-Scheller utgår från det vidgade textbegreppet, och intresserar sig därför även för lärarnas filmval). De intervjuade lärarna ger uttryck för att de använder film som ett komplement när de undervisar om skönlitterära epoker och om litteraturhistoria. Filmer som *Odyssén*, *Rosens namn*, *Frankenstein* och *Korpen flyger* nämns.

En av lärarna uttrycker att filmer av detta slag används för att ”levandegöra litteraturhistorien” (Olin-Scheller, 2006, s. 108).

Olin-Scheller (2006) identifierar också i sin avhandling tre olika förhållningssätt till arbetet med film i klassrummen (samma fyra lärare som intervjuats har också låtit sin undervisning observeras av Olin-Scheller). Gemensamt för de tre förhållningssätten är att ”filmen i samtliga fall fungerar som åskådliggörande, stöd eller komplement till skönlitteratur, och inte som en autonom konstnärlig yttring.” (Olin-Scheller, 2006, s.113). De tre förhållningssätten hon identifierat är *film som illustration*, *film som utfyllnad* och *film som jämförelse*. I det första fallet handlar det om att åskådliggöra en tid eller epok, eller att helt enkelt visa en filmatisering av ett skönlitterärt verk, för att på det sättet tillgängliggöra texten för eleverna. När Olin-Scheller talar om film som utfyllnad, så menar hon att film ofta används som utfyllnad i temaarbeten, där skönlitteratur varit den centrala uttrycksformen, och att film ofta använts som utfyllnad i slutet av ett tema, för att komma med ytterligare något exempel på tematiken, utöver den skönlitteratur som varit i centrum. Det tredje förhållningssättet, film som jämförelse, handlar om att en filmatisering jämförs med det litterära verk den bygger på, men där förlagan ses som norm.

Simon Wessbo (2017) har i en empirisk studie jämfört gymnasieelevers reception av å ena sidan Hjalmar Söderbergs novell ”Pälsen” ur novellsamlingen *Historietter* (1898), och å andra sidan en filmatisering av novellen från 2008, i regi av Björne Larsson. Genomförandet av studien gick till så att eleverna delades in i två grupper där ena gruppen läste novellen och den andra gruppen tittade på filmen, för att sedan besvara i stort sett samma instruktion (de ombeds, i sammanhängande text, att ge exempel på minst tre saker de lagt märke till). Syftet med studien var att analysera de inkommande svaren, för att utifrån en tematisk analys försöka utröna om eleverna reagerat på samma saker. Med hjälp av en begreppsapparat lånad från Engelstad (2013), finner Wessbo att eleverna reagerar på i många delar samma saker i intrigen, men att det också förekommer avgörande skillnader mellan de som läst novellen och de som sett filmen. Utifrån resultatet drar han både slutsatsen att det är vanskligt att ersätta ett litterärt verk med en filmatisering, då receptionen av intrigen inte behöver motsvara den som skulle uppstå vid en läsning, men också att jämförelser mellan ett litterärt verk och en filmatisering kan vara didaktiskt fruktsamt just för att receptionen kan skilja sig åt.

I artikeln ”Ungdomars fiktionsvanor” (2017) undersöker Stefan Lundström och Anette Svensson, som titeln antyder, ungdomars fiktionsvanor. I en enkätstudie av kvantitativ art tillfrågades 477 gymnasieelever i årskurs två om sina fiktionsvanor och ombads uppge hur mycket tid de lägger på olika typer av berättande (Lundström och Svensson intresserade sig i studien både för skapandet av fiktion och konsumtionen av fiktion, men här återges bara resultaten för den delen av studien som rör konsumtion). Resultatet är uppdelat bland annat utifrån om konsumtionen ägt rum i en skolkontext eller på fritiden, och rör medieformaten skönlitteratur, tecknad serie, film, tv-serie, teater och datorspel. Lundström och Svensson delar också upp resultatet utifrån kön och programinriktning, men den för föreliggande studie intressanta delen av resultatet är att film, både bland män och kvinnor, så väl på högskoleförberedande som på yrkesförberedande gymnasieprogram, jämförelsevis ägnar väldigt mycket tid åt att konsumera fiktivt berättande i form av film. För män sticker datorspel ut som dominerande, men annars är det tv-serier och film som är i topp. Skönlitteratur är totalt sett dominerande i en skolkontext, även om film inte är långt efter i fråga om fiktionskonsumtion per vecka. Författarna påpekar att det är stora individuella skillnader och att det är vanskligt att dra slutsatser baserat på gruppnivå utifrån resultatet, men att film är en av de dominerande fiktionsformerna i fråga om konsumtion är tydligt.

I en angränsande studie intresserar sig Stefan Lundström & Anna Nordenstam (2019) för blivande svensklärares fiktionsvanor på fritiden (i artikeln ”Svensklärlärostudenters fiktionsvanor på fritiden”). Designen på studien skiljer sig från Lundström & Svensson (2017) på så vis att deltagarna i studien, förutom att svara på hur ofta de ägnar sig åt en viss medieform (eller fiktionsform som Lundström & Nordenstam benämner det i sin studie), också ska ange om de tagit del av ett antal förutbestämda titlar från olika medieformer. Också i fråga om omfattning skiljer sig de båda studierna åt, där Lundström & Nordenstam (2019) har färre antal personer som deltar i studien, med 72 stycken. Vad gäller de förutbestämda titlarna som deltagarna skulle svara på om de konsumerat eller ej, så har de valts ut godtyckligt av artikelförfattarna, men med ambitionen att välja titlar som i några fall representerar klassiska verk, i andra fall yngre storsäljare, samt att det bland verkens upphovspersoner representeras både kvinnor och män. I den delen av studien, som kan sägas säga någonting om en eventuell gemensam kulturell bas, finner författarna att det utifrån de givna titlarna är i kategorin tv-serier som flest titlar är gemensamma för de deltagande svensklärlärostudenterna, med film på en andraplats. Därefter kommer i tur och ordning barn- och ungdomslitteratur och skönlitteratur (författarna har valt att skilja på dessa typer av litteratur i den aktuella delen av studien – hade de räknats som en

kategori hade den hamnat överst, som den kategori med flest gemensamma titlar). När det gäller frågan om hur ofta en viss fiktionsform konsumeras, där respondenterna inte behöver förhålla sig till givna titlar utan får svara utifrån sin personliga konsumtion, hamnar tv-serier överst, följt av tryckta böcker – film hamnar på tredje plats. Resultaten i Lundström & Svensson (2017) och Lundström & Nordenstam (2019) liknar varandra då båda finner att film (och tv-serier) konsumeras flitigt av sina respektive respondenter. En skillnad är dock att Lundström & Nordenstam får ett resultat där skönlitteratur, eller tryckta böcker, konsumeras i betydligt större utsträckning, vilket kanske, givet att populationen är svensklärostudenter, inte är särskilt överraskande – det är möjligen rimligt att förvänta sig att svensklärostudenter konsumerar skönlitteratur i högre grad än folk i gemen, även om jämförelsen i det här fallet görs med andraårselever på gymnasiet.

Vad gäller läromedelsforskning som behandlar läromedel i svenskämnet så är den i huvudsak kvalitativt betonad, och forskning med fokus på just filmens plats i läromedel, eller hur innehållet i läromedel omsätts i klassrumspraktiken, saknas. Christoffer Dahl (2015) gör i sin doktorsavhandling en multimodal analys av ett läromedel, men intresserar sig inte speciellt för utrymmet filmen får. Caroline Graeske (2008, 2010) analyserar olika läromedel innehållsligt ur ett genusperspektiv, men intresserar sig främst för författares utrymme (baserat på genus) och hur författarna beskrivs i läromedlen. I Graeske (2013) fokuseras utrymmet fiktioner får i de läromedel som analyseras, men film analyseras inte separat, utan ingår, ihop med framförallt skönlitteratur, i begreppet fiktioner. Också Katrin Lilja Waltå (2016) ägnar sin doktorsavhandling till att analysera svenskämnets läromedel. I det fallet är det den effekt övergången från Lpf94 till Lgy11 har fått på en utvald läromedelsserie, samt vilka modelläsare (ett begrepp lånat från Umberto Eco) som framträder i läromedlen som är i fokus.

5 Metod och material

I det här avsnittet följer en genomgång av hur metoden för att samla in och analysera data har tillämpats, samt vilket material som analyseras i resultatdelen.

5.1 Metod

Som metod för att uppnå studiens syfte har en enkätundersökning genomförts, där målgruppen definierats som ”lärare som undervisar i gymnasieskolans svenskämne”. Dessutom har 35 tryckta läromedel, skrivna för gymnasieskolans svenskkurser, analyserats innehållsligt. De 35 läromedlen har valts ut då de är de vanligast förekommande svaren på enkätfrågan om vilka läromedel som respondenterna använt i sin undervisning under de senaste fyra terminerna (sedan starten av läsåret 18/19).

Esaiasson et. al. (2017) beskriver en metod för kvantitativ analys som de benämner ”referenspunktsstrategin”, där målet är att beskriva någonting med hjälp av jämföranden. Metoden går ut på att hitta ett referensvärde som man sedan jämför sitt empiriska resultat med, för att få en bild av hur nära detta normerande värde resultatet ligger. Metoden beskrivs som närbesläktad med *bench-marking*, ett förfarande i näringslivet där den egna verksamheten jämförs med närliggande verksamhet, som uppvisat ett eftersträvansvärt resultat.

I föreliggande studie kommer dels de filmval som förekommer i enkätundersökningen, och dels det filmurval som framträder ur läromedelsanalysen, att jämföras i en referenspunktsjämförelse, där klassisk filmkanon utgör det normerande värdet. Hur kanon definieras behandlas i 5.2.3 *They Shoot Pictures, Don't They? – Filmkanon*. Att använda kanon som bench-mark är i någon mån godtyckligt – ett filmval kan givetvis vara välavvägt utifrån styrdokumentens föreskrifter utan att vara kanoniserat, liksom ett filmval kan sägas vara kanoniserat utan att vara välavvägt – men på aggregerad nivå, så är det ändå intressant att undersöka hur förhållandet ser ut mellan kanon och den film som visas i skolan.

5.1.1 Urval

Enligt Skolverket (2020) fanns det den 2 februari 2020 4315 tjänstgörande svensklärare i den svenska gymnasieskolan. Antalet är beräknat utifrån antal lärare som arbetat som svensklärare (till skillnad från antal heltidstjänster), och i gruppen ingår både legitimerade och icke-

legitimerade lärare. Det är alltså det totala antalet personer som varit anställda för att undervisa i gymnasieskolans svenskämne som anges. Den totala målgruppen, eller totalpopulationen, för enkätundersökningen är alltså 4315 individer.

Den urvalsmetod som använts kan sägas vara en hybrid av ett bekvämlighetsurval (där kontakt upprättas med de som enkelt kan nås), ett snöbollsurval (där respondenter tillåts att skicka enkäten vidare till andra personer som faller inom målgruppen för enkäten) och ett totalurval (där ambitionen varit att nå hela totalpopulationen med enkäten). Bekvämlighetsurval förklaras i *Metodpraktikan* (Esaiasson et al, 2017) som ett icke slumpmässigt urval, där generaliserbarheten egentligen är låg. För den del av urvalsmetoden som kan sägas utgöras av ett bekvämlighetsurval handlar det om inbjudningar till deltagande via två olika Facebook-grupper för lärare (mer om det under *6.1.3 Datainsamling*). Där har en möjlig källa till snedfördelning att göra med att det går att tänka sig att benägenheten att vara aktiv i en Facebook-grupp inte är jämnt fördelad över gruppen svensklärare på gymnasiet. Det går till exempel att föreställa sig både åldersmässiga och könsliga snedfördelningar sett till populationen svensklärare som helhet – poängen är att det är ovisst. Under *6.1.3, Datainsamling*, förs ett resonemang om hur stor del bekvämlighetsdelen kan tänkas utgöra av urvalet som helhet. För den delen av urvalet som kan kallas för *snöbollsurval*, diskuterar Esaiasson et. al. (2017) orsakerna till att också den metoden klassificeras som en icke slumpmässig urvalsmetod. Den uppenbara fördelen är att du i bästa fall når potentiella respondenter som du inte hade nått annars, men risken för en snedvridning är också i ett snöbollsurval stor – sannolikheten att de personer som rekryteras av en tidigare respondent liknar dem demografiskt är inte obetydlig. I det här fallet rör det sig kanske i *strikt* mening inte om ett snöbollsurval – förfrågningar har skickats till administrativ personal, med en önskan om att vidarebefordra förfrågan till personer som är i rätt målgrupp. Likheten med ett snöbollsurval är att förtroendet att nå respondenterna läggs på någon annan, och att kontrollen över vilka som nås av förfrågningen i någon mån försvinner.

Vad som däremot gäller för både snöbollsurvalet och bekvämlighetsurvalet är att de svarande härrör ur populationen svensklärare på gymnasiet. Givetvis kan det i enstaka fall förekomma att ett svar kommer från någon utanför populationen – enkäten besvaras anonymt och digitalt, vilket per definition lämnar en del utom kontroll, men samtidigt möjliggör att gå ut brett och snabbt – men ett rimligt antagande är att eventuella svar från personer utanför populationen är ytterst sällsynta. Vad gäller den tredje delen i urvalshybriden, totalurvalet (som i strikt mening

inte är ett totalurval – ambitionen har varit att nå hela populationen, men andelen ur totalpopulationen som fått en personlig inbjudan är 34%, i övriga fall har inbjudan skickats centralt med ett önskemål om vidarebefordran till skolans svensklärare) så rör det sig om en urvals metod som är betydligt säkrare än de två föregående. Esaiasson et. al. (2017) beskriver ett totalurval som ett urval bestående av en populations samtliga analysenheter (det vill säga alla individer som ingår i populationen, i det här fallet alla svensklärare som arbetar inom den svenska gymnasieskolan). Valet att beskriva det hela som ett totalurval grundar sig i att samtliga skolor i riket har bjudits in att delta (även om det inte i alla fall varit möjligt med personliga inbjudningar till lärarna), och anledningen till att det ändå placeras en asterisk efteråt är att det är oklart hur många av de centralt riktade förfrågningarna som till slut nått fram till rätt mottagare (mer om det i kapitel 6.1.3, *Datainsamling*).

Ett generellt problem vid kvantitativa enkätundersökningar är att svaren alltid kommer från personer som är benägna att besvara enkäter. Frågan som då blir aktuell att ställa sig är om de personer i populationen som är benägna att svara också har andra saker gemensamt, som i det här fallet skulle kunna påverka vilka filmer de väljer att visa för sina klasser. Det är en svår fråga att svara på, men påverkan från en sådan eventuell dold variabel minskar också i takt med att antalet svar ökar.

I fråga om urval till läromedelsanalysen så är det baserat på respondenternas svar på frågan om vilka läromedel de använt under den period som studien täcker, det vill säga sedan starten av läsåret 18/19.

5.1.2 Enkätdesign

Enkäten som lärarna i studien besvarat består av tre frågor; två öppna och en sluten (se bilaga 1). De två öppna frågorna är av uppräknande art, där lärarna ombetts uppge i första fallet vilka läromedel de använt i svenskämnet under de senaste fyra terminerna, sedan starten av läsåret 18/19, och i det andra fallet att uppge samtliga långfilmer de visat sina klasser, eller instruerat sina elever att på egen hand ta del av, under de senaste fyra terminerna, sedan starten av läsåret 18/19.

Att ha ”storlek på arbetsplatsens ort” (se bilaga 1) som enda bakgrundsfråga är ett medvetet val och en del i strategin för att få in en stor mängd svar. Som bakgrundsfråga betraktad är den relativt oskyldig och den som besvarar enkäten förblir avsevärt mer anonym än om den också

besvarar frågor om kön, ålder och om kommunal eller fristående huvudman som arbetsgivare. Den ger dock fortfarande möjligheten att påvisa en spridning, att svar kommer in från inte bara en skola eller en kommun, utan att svaren är spridda sett till arbetsort. Den uppenbara nackdelen med frånvaron av fler bakgrundsfrågor är givetvis att det inte är möjligt att bryta ned svaren på, exempelvis, kön eller antal år i yrket. Under kapitlet ”Vidare forskning” lyfts olika sätt att bredda och fördjupa framtida, liknande studier, där bland annat frågan om bakgrundsfaktorer får ytterligare utrymme.

Motivet bakom tidsavgränsningen ”fyra terminer bakåt” (se bilaga 1) i fråga om vilka filmer en lärare använt i sin undervisning, är att ge respondenten en rimlig chans att minnas vilka filmer den använt i sig av. Egentligen vore det kanske intressant att titta ännu längre bakåt, men för att hålla upp precisionen i svaren har avgränsningen hamnat där.

Vad gäller frågan om läromedel, så är den med för att skapa en bild av vilka läromedel som har använts av lärarna under samma period som frågan om deras filmurval rör. Läromedlen som lärarna uppger att de har använt ingår sedan i läromedelsanalysen.

Enkäten är skapad i Google Forms, en webbaserad enkätlösning som Google erbjuder.

5.1.2.1 Kommentarer gällande formuleringar i enkäten

Två saker är värda att tänka på i förhållande till frågeformuleringarna i enkäten, som eventuellt kan ha gett upphov till tolkningsskillnader bland de svarande. I det ena fallet rör det en formulering i enkätens andra fråga, där de svarande lärarna ombeds uppge vilka filmer de har visat i sina klasser. Formuleringen som eventuellt har varit föremål för definitionsbekymmer är ”*spelfilmer/långfilmer*”, där en möjlig definition av *spelfilmer* är att det rör sig om film med levande skådespelare, vilket alltså skulle utesluta animerad långfilm. Av alla svar som kommer in, så är det bara i ett fall som en påtalan gällande detta funnits med som en kommentar i ett svar, och animerad film har förekommit som svar i många fall, så troligen har det inte orsakat speciellt stora bekymmer, men det är bra att vara medveten om att det kan råda en viss nyansskillnad i definitionen som orsakats av en oprecis formulering i enkäten.

I det andra fallet rör det frågan om arbetsort, där just termen *ort* är något trubbig, och inte nödvändigtvis är synonym med *kommun*, som är den term som med facit i hand hade varit bättre att använda, då den är tydligt avgränsad och inte lämnar över definitionsfrågan till

respondenten. Också i det här fallet är det bara vid ett tillfälle som en respondent har uttryckt besvär med att svara på frågan. För frågans syfte, att kunna hävda en viss geografisk spridning bland respondenterna, är bedömningen att formuleringen *ort* ändå fyller det syftet, även om enstaka respondenter upplevt gränsdragningsproblematik när de stått i begrepp av besvara frågan.

5.1.3 Datainsamling

För att hitta lärare i rätt målgrupp har webbplatserna tillhörande Sveriges samtliga gymnasieskolor, som gått att hitta antingen via länk från aktuell kommuns hemsida eller som funnits med på webbplatsen *Gymnasium.se* (där landets samtliga gymnasium, enligt egen utsago, finns listade), genomökts efter kontaktuppgifter, i det här fallet e-postadresser, till lärare som också haft sitt/sina ämnen listade på webbplatsen. Lärare med både e-postadress och en indikation på att den undervisar i svenskämnet på gymnasiet har sedan kontaktats via ett personligt direkttillvänt e-postmeddelande. Antalet lärare som kontaktats personligen via e-post är 1474 stycken. I många fall har skolorna inte kontaktuppgifter direkt till skolans lärare publicerade på skolans webb. I fall som dessa har skolan kontaktats centralt (antingen till rektor, studierektor eller administration) med en förfrågan om att vidarebefordra ärendet till skolans svensklärare. På det viset har i bästa fall landets samtliga svensklärare nåtts av förfrågan, men i realiteten är det naturligtvis sannolikt så att en betydande del av de centralt riktade förfrågningarna aldrig nått svensklärarkollegiet på berörd skola. Många förfrågningar har troligen stannat hos rektor, studierektor eller administrationen (orsakerna kan vara flera – till exempel centrala principbeslut om att inte belasta sina lärare med förfrågningar av liknande art, eller att de under tiden för utskicket rådande omständigheterna med covid-19-pandemin som tvingat rikets gymnasier till distansundervisning, har beslutats att minimera belastningen på lärarna utöver deras allra mest centrala kärnuppdrag). För de direkttillvända utskicken har kontrollen varit tydligare, där det meddelats via autosvar om en lärare till exempel varit föräldraledig, eller om en e-postadress varit felaktig och mailet studsat. Till lärare som inte via mail avböjt deltagande efter första utskicket, har en påminnelse skickats ut mellan fyra och 14 dagar efter första utskicket. Bilaga 2 visar formuleringen i det direkttillvända meddelandet, bilaga 3 visar hur meddelandet som skickades till rektor/studierektor eller administration ser ut och bilaga 4 visar hur påminnelseutskicket formulerats.

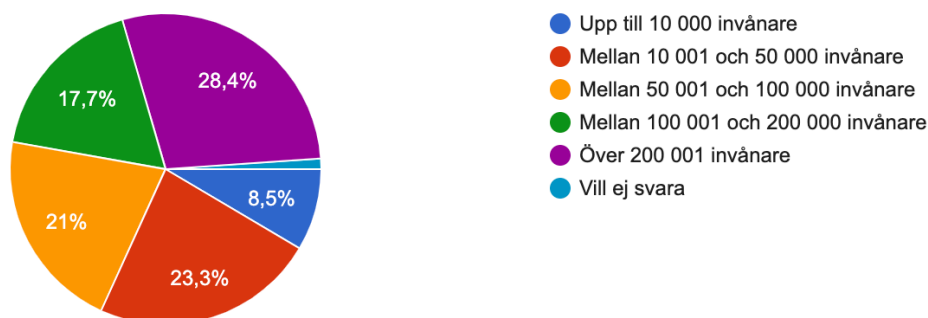
Utöver att söka respondenter via kontaktuppgifter på skolornas webbplatser har en förfrågan om deltagande i studien också publicerats i två olika Facebook-grupper för svensklärare.

Gruppen "Svensklärarna" administreras av Svensklärföreningen och accepterar bara medlemmar som arbetar som, eller utbildar sig till, svensklärare. I den gruppen har förfrågan om deltagande gått ut vid två tillfällen. Bilaga 5 visar hur den förfrågan presenterats i den gruppen, både vid det första och vid det andra tillfället. En förfrågan har också gått ut i gruppen "Gymnasielärare i svenska och/eller engelska", en privat grupp som bara accepterar lärarstudenter och yrkesverksamma svensk- eller engelsklärare. I den gruppen har förfrågan om deltagande gått ut vid ett tillfälle, och hur förfrågan formulerades ser du i bilaga 6.

Då enkäten varit anonym, så är det svårt att med precision ange hur många svar som kommit från vilken källa, men då möjligheten funnits att i realtid (i direkt anslutning till utskicken och publiceringarna av förfrågan) följa inflödet av svar, så kan slutsatsens dras att Facebook-grupperna endast bidragit med en liten andel av det totala antalet svar. Efter den första publiceringen upphörde nya svar att inkomma efter omkring 20 svar, vilket innebär att bara en ytterst marginell del av svaren inkommit via Facebook-grupperna. Enkäten hölls öppen mellan den 22 mars 2020 och den 16 april 2020, och totalt har 826 inkomna svar registrerats. Med 826 svar från en totalpopulation på 4315 hamnar andelen svar på 19%, eller knappt en femtedel av landets tjänstgörande gymnasiesvensklärare. Figur 1 visar hur svaren är fördelade utifrån storlek på orten där respondenterna arbetar. Att det i figur 1 ser ut att saknas två svar beror på att frågan inte varit tvingande, och att två respondenter avstått från att besvara frågan.

Hur stor är orten där du arbetar?

824 svar

Figur 1. Visar hur respondenterna är fördelade utifrån storlek på orten där de arbetar.

5.1.4 Bearbetning av data

Här följer en detaljerad genomgång av hur den data som i resultatdelen kommer att vara föremål för jämförelser (det vill säga lärarnas enkätsvar, läromedlens filmurval och *They Shoot*

Picture's, Don't They?:s lista över historiens 1000 främsta filmer) har bearbetats för att bli jämförbara.

Ett steg för att göra data från alla tre källorna (lärarna, läromedlen och listan över de 100 främsta filmerna) jämförbar har varit att klä den med metadata. Med metadata avses här information om regissör, om utgivningsår, om huvudsakligen talat språk i filmen och om filmen är baserad på en litterär eller dramatisk förlaga. All metadata har hämtats från följande källor:

IMDB.com (International Movie Database)

RateYourMusic.com

Letterboxd.com

Filmtipset.se

Wikipedia

I de flesta fall har det räckt att vända sig till IMDB för fullständig metadata, men när det handlar om att reda ut om en film är baserad på en litterär/dramatisk förlaga har övriga webbplatser ofta varit nödvändiga att söka kompletterande information från.

För att ett verk i analysen ska räknas med som baserad på en litterär/dramatisk förlaga, så räcker det inte med att filmen rör sig i samma fiktiva universum som ett litterärt verk. Ett exempel på en film som i analysen inte räknas som baserad på en litterär förlaga, men som utspelar sig i ett befintligt fiktivt universum är filmen *Joker* från 2019, regisserad av Todd Phillips. Filmen utspelar sig i ett fiktivt universum som Bob Kane och Bill Finger, skaparna av serietidningen *Batman*, är upphovsmän till. Berättelsen i *Joker* är dock författad av Scott Silver och lånar bara karaktärerna av Bob Kane och Bill Finger, varför filmen i studien inte räknas som en film baserad på en litterär förlaga.

Vad gäller den språkliga variabeln, där valet har fallit på att använda huvudsakligen talat språk i filmen som ett av studiens mått, så är det ett av tre tänkbara alternativ för att fånga in en språklig/"kulturell" dimension i filmvalen. De andra två alternativen är att göra ett mått på regissörens nationalitet, eller att använda produktionsland som mått för språklig spridning. Problemet med att använda regissörens nationalitet som mått på språklig spridning är att det är fullt möjligt, och inte på något sätt ovanligt, för en regissör att göra film på ett språk som inte är modersmålet. Dubbla medborgarskap är ytterligare en faktor som gör det måttet trubbigt. I

det andra fallet, med produktionsland som mått på språklig bredd, är problemet att många produktioner är internationella, med en mängd olika länder som del i produktionen. Att använda huvudsakligt talat språk i filmen som mått på språklig bredd har också nackdelar, till exempel att engelskspråkig film (eller filmer på till exempel kinesiska) inte går att härleda till ett visst land, då språken talas i flera länder, men i föreliggande studie blir inte det ett problem, eftersom analysen endast rör huruvida det talade språket i en film är svenska eller engelska å ena sidan, och å andra sidan ett språk, vilket som helst, som inte är svenska eller engelska.

5.1.4.1 Läromedelsanalys

Här följer en genomgång av hur läromedelsanalysen som är en del i studiens metod har genomförts.

Noterbart är att läromedel som uppenbart haft en språklig inriktning har uteslutits (om ett läromedel till exempel skulle heta *Svensk grammatik* så skulle det bli diskvalificerat). Endast läromedel där namnet antingen varit neutralt (det vill säga inte som i fallet med *Svensk grammatik* som tydligt signalerar att det är en språkinriktad bok) eller tydligt signalerat att det rör sig om ett läromedel med litterär inriktning har varit föremål för analys. På samma sätt har kapitel i ett läromedel valts bort om det haft en tydlig språklig inriktning. Alla läromedel, utifrån lärarnas enkätsvar gällande vilka läromedel de använt, som inte varit språkligt inriktade har alltså sökts igenom, och i resten av fallen har alla kapitel som inte varit språkligt inriktade sökts igenom efter filmtitlar. Det är också noterbart att endast tryckta läromedel ingår i analysen, trots enkätfrågans formulering. Avgränsningen har gjorts då tillgång till de digitala läromedel som omnämns bland svaren saknas.

Analysen har gått ut på att söka igenom varje läromedel efter filmomnämningen – nämns en titel på en film så hamnar den filmen på en lista som indikerar att en viss film fått exponering. Det har varit ett rent kvantitativt arbete, där en film som har fått textuellt stort utrymme, räknas lika mycket som en film som bara nämns i förbifarten. Målet med analysen av läromedlen har varit att skapa ett register över vilka filmer som omnämns, och hur vanligt förekommande filmerna är bland läromedlen på aggregerad nivå. En film räknas bara med en gång per läromedel. I många fall har läromedlen använt bilder från en film för att illustrera en skönlitterär bok som brödtexten egentligen pratar om, och i dessa fall har filmen räknats med om det i bildtexten framgått att det rör sig om en bild från en film, och också framgått vilken film det rör sig om.

Det är värt att påpeka att det varit ytterst sällsynt med dedikerade filmavsnitt i läromedlen. I två fall har korta avsnitt om indisk film noterats, och i ett fall har ett kapitel om svensk film noterats. I övrigt har det ofta rört sig om insprängda omnämningen i avsnitt rörande annat, ofta litterära epoker eller rörelser, där olika filmer presenterats som exempel på vidare fördjupning. Detta är bara en iakttagelse, som inte har någon inverkan på analysen som följer – men en förväntning var att fler läromedel skulle avhandla film i dedikerade avsnitt.

Totalt har läromedelsanalysen resulterat i 299 filmomnämningen (se bilaga 7 för en fullständig lista).

5.1.4.2 Lärarnas filmurval

När det gäller lärarnas filmurval, som framkommit genom deras svar på enkätfrågan gällande vilka filmer de visat i sin svenskundervisning under de fyra senaste terminerna (sedan starten av läsåret 18/19), så har svaren behövt kontrolleras mot frågeformuleringen. Det som eftersökts är långfilmer/spelfilmer, och i många fall har lärarna svarat på frågan genom att uppge kortfilmer, dokumentärer, serieavsnitt, miniserier och inspelade dramer. Som definition för långfilm, så har gränsen dragits vid att filmen behöver vara längre än 60 minuter.

I många fall har svaren inte varit tillräckligt utförliga för att den exakta filmen ska ha varit möjlig att identifiera. Det har varit fallet när ett svar som till exempel *Frankenstein* har stått ensamt, utan information om vare sig regissör eller utgivningsår. Då *Frankenstein* har filmatiserats upprepade gånger har ett sådant svar noterats med en kommentar gällande att det rör sig om en ospecificerad film. Att det rör sig om en film med en litterär förlaga är i fallet med *Frankenstein* uppenbart, men fälten för talat språk och utgivningsår har lämnats tomma (och ett sådant svar har sedan inte räknats med när till exempel medianvärdet för utgivningsår av lärarnas filmurval har beräknats).

Det finns också svar där respondenten uppger att ingen film har visats under den aktuella tidsperioden, eller där svarsraden lämnats blank – dessa svar ingår inte i analysen, i föreliggande studie är det *filmerna* som har visats som är intressanta. Totalt rör det sig om 2527 filmomnämningen som uppfyller kriterierna för att ingå i någon del av analysen.

5.1.4.3 They Shoot Pictures, Don't They? (TSPDT) – Filmkanon

För att göra They Shoot Pictures, Don't They?-listan (förkortat TSPDT) jämförbar med läromedlens och lärarnas filmurval, och för att kunna fungera som referenspunkt, har samma kriterier för att ingå i analysen applicerats också för filmerna som förekommer på TSPDT-listan.

Listan innehåller i sin ursprungliga version både kortfilmer och dokumentärer (utöver långfilmer), och i några fall har verk som är svårdefinierade funnits med på TSPDT-listan, men räknats bort i analysen. Det har rört sig om verk som ofta definieras som miniserier, men som TSPDT definierat som långfilmer. Till exempel rör det sig om Krzysztof Kieslowskis *Dekalogen* (1989), som i vissa sammanhang definieras som långfilm, men som oftare definieras som en samling avsnitt, eller filmer producerade för tv. Samma sak gäller för Rainer Werner Fassbinders *Berlin Alexanderplatz* (1980), som finns med på TSPDT:s lista men som inte räknas med i analysen.

Totalt återstår 950 filmer när kortfilmer, dokumentärer och verk som enligt definitionen i föreliggande studie snarare är serier än långfilmer har räknats bort. För hela listan, se bilaga 7.

5.1.5 Datamängdens validitet och reliabilitet

Givet enkätstudiens uppräknande art, och analysens deskriptiva karaktär, är det i föreliggande studie relativt enkelt att hävda att validiteten är hög. Esaiasson et. al. (2017) definierar validitet bland annat som att ”vi mäter det som vi påstår att vi mäter” (Esaiasson et. al., s. 58, 2017). I föreliggande studie är målet, i fråga om enkätstudien, att mäta vilka filmer som yrkesverksamma svensklärare har visat i sin undervisning under läsåren 18/19 och 19/20. Problemformuleringen för studien som helhet är den samma. Hade det varit fråga om en teoretiskt förankrad problemformulering i studien, så hade validiteten krävt en mer genomarbetad argumentation för att kunna hävdas. I föreliggande studie blir, som Esaiasson et. al. (2017) skriver, översättningen mellan det operationella planet (enkätundersökningens frågeställningar) och det teoretiska planet (den övergripande studiens problemformulering) onödig, då de båda planen kan sägas sammanfalla.

För att testa reliabiliteten på inkommande data har ett så kallat ”split-half”-test genomförts, där målet är att undersöka hur lika två slumpmässigt utvalda halvor av datamängden är varandra – desto mindre skillnad delarna emellan, desto högre är reliabiliteten. Med reliabilitet avses

frånvaron av slumpmässiga fel, där alltså en hög reliabilitet innebär ett lågt mått av slumpmässiga fel (Esaiasson et. al., 2017).

Här följer resultatet från ”split-half”-testet, där datamängden har delats in i två lika stora delar – den första delen innehåller de 1305 först omnämnda filmerna, och den andra delen innehåller de 1305 sist omnämnda filmerna. De direkttillvända inbjudningarna till deltagande har skickats ut i bokstavsordning baserat på förnamn, vilket rimligen innebär att inkommande data är så gott som slumpmässigt fördelad, jämfört med om utskicken gått ut baserat på till exempel kommunnamn (där exempelvis Stockholm skulle orsaka en stor övervikt av svar från lärare i den största ortskategorin i datamängdens andra hälft). Resultatet från reliabilitets-testet presenteras utifrån samma variabler som ingår i analysen – medianvärdet för utgivningsår, andel film på huvudsakligen andra språk än svenska och engelska, andel film med litterär förlaga samt andel kanoniserad film. Enkätstudiens totala resultat presenteras också som jämförelse.

Kategori	Halva 1	Halva 2	Total
Medianvärde utgivningsår ¹	2005	2005	2005
Antal filmer på andra språk än sve/eng	95	100	195
Andel filmer på andra språk än sve/eng	7%	8%	7,5%
Antal filmer med litterär förlaga	716	698	1414
Andel filmer med litterär förlaga	55%	53%	54%
Antal kanoniserade filmer	138	149	287
Andel kanoniserad film	10,5%	11,4%	11%

Tabell 1. Resultatet av ett ”split-half”-test som indikerar enkätdatareliabiliteten.

Resultaten i tabell 1 visar att sammansättningen av filmerna ser väldigt lika ut i den första delmängden data som i den andra delmängden data. Detta tyder på hög reliabilitet, där det är sannolikt att också ytterligare inkommande data skulle fördela sig i likhet med de data som nu ingår i studien. Ytterligare en indikator på att reliabiliteten är hög är andelen svar, där 19% av populationen bidragit med svar i enkätundersökningen.

5.2 Material

I det här avsnittet presenteras det material som ligger till grund för studiens resultat.

---

¹ Medianvärdet är beräknat utifrån de filmer där utgivningsåret gått att fastslå.

5.2.1 Läromedel

I enkätundersökningen har respondenterna tillfrågats om vilka läromedel de använt under de fyra senaste terminerna (sedan starten av läsåret 18/19) i sin undervisning i svenskämnets kurser. Här följer en uppräknig av de 35 oftast omnämnda läromedlen, som också valts ut för att ingå i läromedelsanalysen. Varför gränsen dragits vid 35 läromedel, är för att det därefter rör sig om enstaka omnämmanden av läromedel. Dessa 35 läromedel är omnämnda av flertalet respondenter och är av den orsaken intressanta att analysera. I tabell 2 presenteras läromedlen som ingår i analysen i stigande bokstavsordning utifrån titel.

Titel	Författare	Utgiven
<i>Den levande litteraturen</i>	Ulf Jansson	2005
<i>Ekengrens svenska - Litteraturbok 1</i>	Hans-Eric Ekengren	2011
<i>Ekengrens svenska - Litteraturbok 2</i>	Hans-Eric Ekengren och Brita Lorentzon-Ekengren	2012
<i>FIXA Litteraturen 2</i>	Pär Sahlin, Ann-Sofie Lindholm, Helga Stensson	2015
<i>FIXA Genren</i>	Pär Sahlin och Helga Stensson	2015
<i>FIXA Svenskan 1</i>	Pär Sahlin, Ann-Sofie Lindholm, Helga Stensson	2019
<i>FIXA Svenskan 2</i>	Pär Sahlin, Ann-Sofie Lindholm, Helga Stensson	2019
<i>FIXA Litteraturen 1</i>	Pär Sahlin, Ann-Sofie Lindholm, Helga Stensson	2014
<i>Formativ Svenska 1</i>	Carin Eklund och Inna Rösåsen	2017
<i>Formativ Svenska 2</i>	Carin Eklund och Inna Rösåsen	2018
<i>Greppa genrer</i>	Lars Melin	2010
<i>Greppa Texten</i>	Lars Melin	2009
<i>Insikter i svenska 1</i>	Fredrik Harstad och Iben Tangaard Skoglund	2011
<i>Insikter i svenska 2-3</i>	Fredrik Harstad och Iben Tangaard Skoglund	2013
<i>Kontext Svenska 1</i>	Eva Hedencrona och Karin Smed-Gerdin	2011
<i>Levande texter</i>	Ulf Jansson	1998
<i>Levande texter</i>	Ulf Jansson	1998
<i>Metafor - Svenska 1 för gymnasiet</i>	Jenny Edvardsson	2017
<i>Metafor 2</i>	Jenny Edvardsson	2018
<i>Människans texter - Litteraturen</i>	Anders Lindqvist och Karl Lindqvist	2016
<i>Människans texter - Svenska 1</i>	Tomas Jeppsson, Lene Mejlgaard, Bengt Sjöstedt	2016
<i>Språket och berättelsen 1</i>	Linda Gustafsson och Uno Wivast	2017
<i>Språket och berättelsen 2</i>	Linda Gustafsson och Uno Wivast	2016
<i>Språket och berättelsen 3</i>	Linda Gustafsson och Uno Wivast	2017
<i>Svenska Helt Enkelt 1</i>	Annika Nilsson och Lena Winqvist	2018
<i>Svenska Helt Enkelt 2</i>	Annika Nilsson och Lena Winqvist	2016
<i>Svenska Helt Enkelt 3</i>	Annika Nilsson och Lena Winqvist	2016
<i>Svenska impulser 3</i>	Carl-Johan Markstedt och Sven Eriksson	2013
<i>Svenska impulser 1</i>	Carl-Johan Markstedt och Sven Eriksson	2017

<i>Svenska rum 1</i>	Eriksson, Heijdenberg, Lundfall	2012
<i>Svenska rum 2</i>	Leif Eriksson, Helena Heijdenberg, Christer Lundfall	2013
<i>Svenska rum 3</i>	Leif Eriksson, Helena Heijdenberg, Christer Lundfall	2014
<i>Svenska Timmar - Litteraturen</i>	Svante Skoglund	2012
<i>Texter och tankar - Litteraturen 1900-idag</i>	Svante Skoglund	2006
<i>Upplev litteraturen 2</i>	Carl-Johan Markstedt och Sven Eriksson	2011

Tabell 2. En förteckning över de läromedel som ingår i läromedelsanalysen.

5.2.2 Enkät svar

Ett centralt material i föreliggande studie är lärarnas enkät svar. De filmer de uppger att de har visat för sina klasser analyseras på aggregerad nivå – totalt rör det sig om 2527 filmomnämningen (varav samma titel kan förekomma flera gånger). För en fullständig lista av förekommande filmer, se bilaga 7.

5.2.3 They Shoot Pictures, Don't They? – Filmkanon

Som en del i analysen av läromedlens respektive lärarnas filmval så ingår en jämförelse med en klassisk filmkanon – hur stor del av filmerna är kanoniserade? Med klassisk filmkanon avses här filmer som under lång tid burits upp av filmkritiker och filmskapare som betydande verk. Det går att ha alla möjliga åsikter om kanon i allmänhet och om relevansen av kanon, men i det här fallet är det jämförelserna som är intressanta – hur förhåller sig lärarna och läromedlen till kanon?

Som representant för en klassisk filmkanon används *They Shoot Picture's, Don't They?* (They Shoot Pictures, Don't They?, 2020) (namnet är en parafras på Sydney Pollacks film *They Shoot Horses, Don't They?* från 1969). TSPDT är en webbplats som drivs ideellt och som har samlat tusentals kritiker- och filmskaparlistor över filmhistoriens främsta verk i en egen lista. Det brittiska filminstitutets filmtidskrift *Sight & Sound* är den källa som bidragit med klart flest listor, men spridningen är stor och det är just bredden och den allomfattande ambitionen som gör TSPDT till en lämplig kandidat för att representera en klassisk kanon. TSPDT är känt för sin aggregerade lista över filmhistoriens 1000 främst verk (enligt egen utsago är det en av webbens mest frekvent refererade filmlistor), och det är just den listan som används i föreliggande studie. Listan uppdateras årligen, där andra listor som publicerats av filmskapare och filmkritiker under året räknas med och viktas in för att i någon utsträckning påverka de årliga justeringarna i TSPDT:s lista. En stor fördel med att använda just denna lista som representant för kanon är att den är så lång som 1000 filmer. Många andra listor, som till

exempel *Sight & Sound*:s lista över historiens 100 främsta filmer (BFI, 2020) (där Bill Georgaris, som driver TSPDT, för övrigt är en av kritikerna som bidrar med sina röster), är visserligen ofta använd i liknande sammanhang, men med bara 100 titlar blir den för snäv. Då TSPDT:s lista i föreliggande studie jämförs med lärarnas enkätsvar och läromedlens filmurval (för att ge någon form av mått på hur stor andel av filmerna ur de båda kategorierna som är kanoniserade) blir måttet betydligt säkrare med en tio gånger så lång lista.

En annan, kanske mer bekant, filmlista är IMDB:s lista över de 250 högst rankade filmerna (IMDB, 2020). Det är en lista som baseras på det betyg IMDB:s användare har betygsett en film med, och är alltså, till skillnad från TSPDT, inte ett resultat av filmkritikers tyckande. Att IMDB baseras på användarröster får bland annat effekten att listan blir nyckfull, i bemärkelsen att den ofta innehåller filmer som är populära för stunden (till exempel innehåller IMDB:s lista i skrivande stund 12 filmer utgivna år 2018 och framåt, medan den yngsta filmen på TSPDT:s lista är från 2015). Demografin är heller inte känd vad gäller de IMDB-användare som betygsätter film, medan alla kritiker vars listor ingår i TSPDT finns uppräknade på webbplatsen.

6 Resultat

I detta avsnitt presenteras studiens resultat. I den första delen presenteras referenspunkten – filmkanon, och i de följande avsnitten presenteras lärarnas och läromedlens filmurval, och avslutningsvis presenteras en jämförelse med referenspunkten. De frågeställningar som studien är baserade på besvaras i detta avsnitt, för att sedan kommenteras och diskuteras i resultatdiskussionen som följer resultatkapitlet.

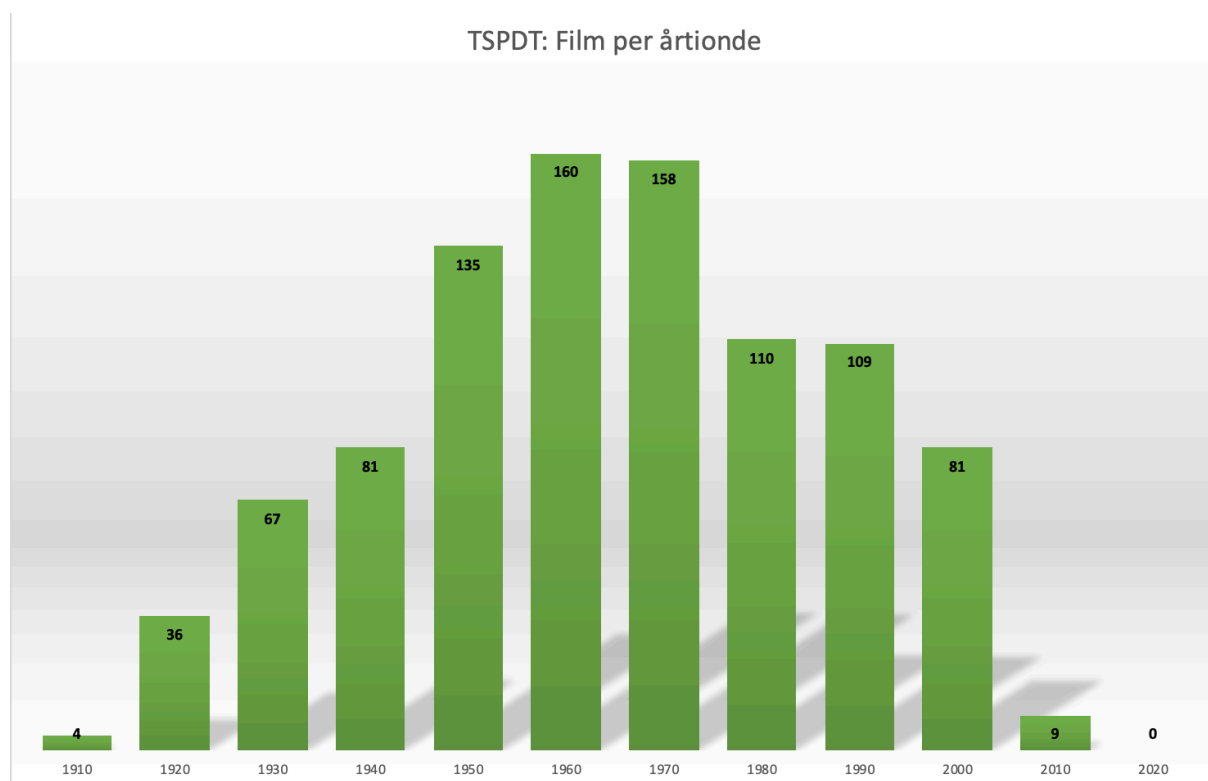
6.1 Referenspunkt – filmkanon

För att måtten och andelarna i kommande avsnitt över huvud taget ska vara intressanta att titta på, behöver det redas ut vad någon form av normalmått (i det här fallet sett till hur kanon ser ut) skulle kunna vara. Därför följer här en genomgång av TSPDT-listan, i det här fallet illustrerad av de 20 högst placerade filmerna i tabell 3, som jämförs med den totala listans karaktär. TSPDT:s totala lista utgör sedan den referenspunkt som lärarvalen och läromedlen jämförs med.

Plac.	Svensk titel	Regissör	År	Språk	Litterär förlaga
1	<i>Citizen Kane</i>	Orson Welles	1941	engelska	nej
2	<i>Vertigo</i>	Alfred Hitchcock	1958	engelska	ja
3	<i>År 2001 – Ett rymdäventyr</i>	Stanley Kubrick	1968	engelska	ja
4	<i>Spelets regler</i>	Jean Renoir	1939	franska	nej
5	<i>Föräldrarna</i>	Yasujiro Ozu	1953	japanska	nej
6	<i>8½</i>	Federico Fellini	1963	italienska	nej
7	<i>Gudfadern</i>	Francis Ford Coppola	1972	engelska	ja
8	<i>Soluppgång</i>	F.W. Murnau	1927	engelska	ja
9	<i>Förföljaren</i>	John Ford	1956	engelska	ja
10	<i>De sju samurajerna</i>	Akira Kurosawa	1954	japanska	nej
11	<i>Apocalypse Now</i>	Francis Ford Coppola	1979	engelska	ja
12	<i>Singin' in the Rain</i>	Gene Kelly	1952	engelska	nej
13	<i>Cykeltjuven</i>	Vittorio De Sica	1948	italienska	ja
14	<i>Taxi Driver</i>	Martin Scorsese	1976	engelska	nej
15	<i>Pansarkryssaren Potemkin</i>	Sergei Einstein	1925	ryska	nej
16	<i>Till sista andetaget</i>	Jean-Luc Godard	1960	franska	nej
17	<i>En kvinnas martyrium</i>	Carl Theodor Dreyer	1928	franska	nej
18	<i>L'Atalante</i>	Jean Vigo	1934	franska	nej
19	<i>Persona</i>	Ingmar Bergman	1966	svenska	nej
20	<i>Mannen med filmkameran</i>	Dziga Vertov	1929	inget språk	nej

Tabell 3. De 20 högst placerade filmerna på TSPDT:s lista över filmhistoriens 1000 främsta filmer, sorterad i stigande ordning efter kolumnen "Plac." (Placering).

Medianvärdet för utgivningsår är bland filmerna i tabell 3 år 1953. För hela listan, som består av 950 filmer (och, som tidigare nämnts, inte 1000 då kortfilmer, dokumentärer och serier räknats bort), är medianutgivningsåret 1969. I figur 2 visas fördelningen av utgiven film per årtionde på TSPDT:s lista.

Figur 2. Fördelningen av film per årtionde på TSPDT:s lista. Basen är 950 filmer.

Den språkliga bredden i tabell 3, hur stor andel av filmerna som är på annat språk än svenska och engelska, är 50%, där hälften av filmerna är på övriga språk – och i ett av fallen, Dziga Vertovs *Mannen med filmkameran* (som är producerad i Sovjetunionen), utan talat eller skrivet språk alls. För listan i sin helhet är andelen filmer på andra språk än svenska och engelska 45%.

De filmer i tabell 3 som har en litterär förlaga utgör 35%. För listan som helhet utgör 38,6% andelen filmer med litterär förlaga.

6.2 Lärarnas filmurval

Till att börja med presenteras här i tabell 4 de 20 filmer som respondenterna i enkätstudien oftast² uppger att de har använt i sin undervisning under de fyra senaste terminerna (sedan starten av läsåret 18/19). Filmerna i tabell 4 utgör 30% av det totala antalet filmer som förekommer bland lärarnas svar. För att du som läser ska få en fingervisning om hur representativt innehållet i tabell 4 är för den fullständiga mängden svar, följer en jämförelse mellan svaren i tabellen och den totala mängden svar. Resultaten som presenteras i det här

² Fyra titlar där det inte gått att identifiera vilken version det rör sig om blir omnämnda tillräckligt många gånger för att sett till antalet svar vara med i tabell 4. De utesluts dock då det inte gått att identifiera vilken version det rör sig om. De fyra titlarna det handlar om är följande: *Frankenstein*, *Romeo och Julia*, *Fröken Julie* och *Odysséen*.

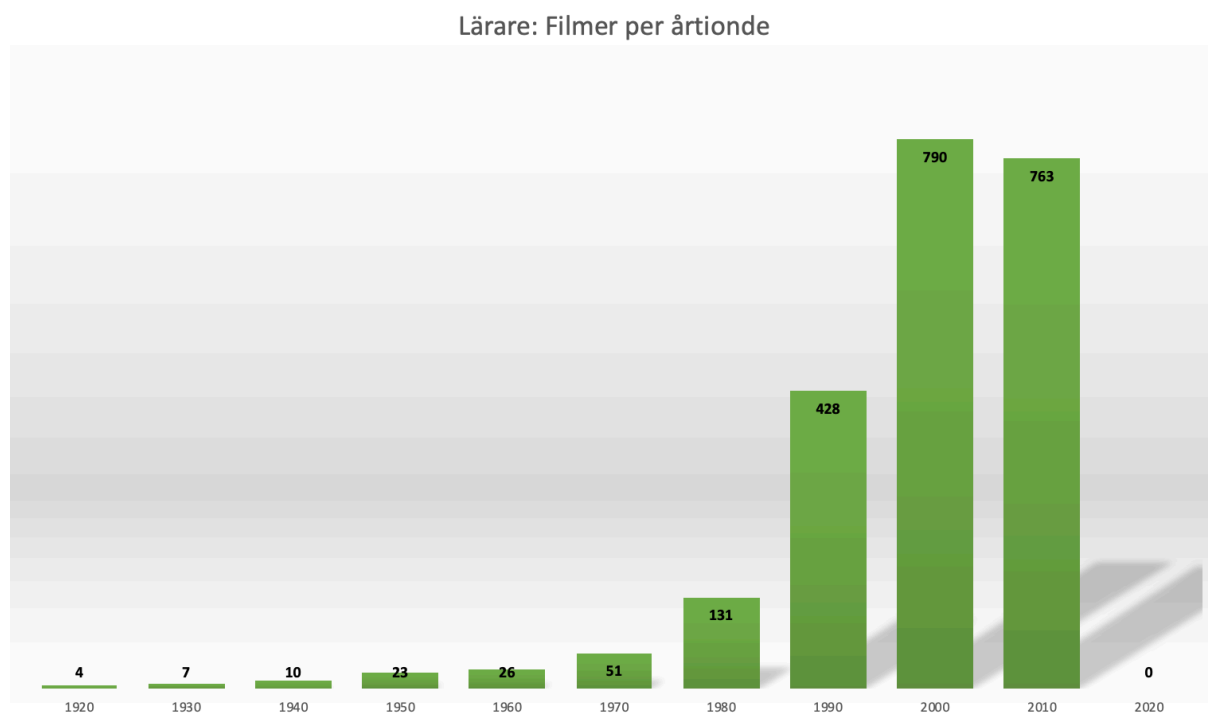
avsnittet besvarar frågeställningen rörande vilka filmer som lärarna använder sig av i sin undervisning.

Svensk titel	Regissör	År	Språk	Antal svar	Litterär förlaga	TSPDT
<i>Sameblod</i>	Amanda Kernell	2016	svenska	151	nej	nej
<i>Troja</i>	Wolfgang Petersen	2004	engelska	110	ja	nej
<i>Mary Shelley's Frankenstein</i>	Kenneth Branagh	1994	engelska	62	ja	nej
<i>Ondskan</i>	Mikael Håfström	2003	svenska	41	ja	nej
<i>Tristan & Isolde</i>	Kevin Reynolds	2006	engelska	37	ja	nej
<i>Shakespeare in Love</i>	John Madden	1998	engelska	35	nej	nej
<i>Romeo + Julia</i>	Baz Luhrmann	1996	engelska	34	ja	nej
<i>Låt den rätte komma in</i>	Tomas Alfredsson	2008	svenska	33	ja	ja
<i>O Brother, Where Art Thou?</i>	Joel Coen	2011	engelska	30	ja	nej
<i>Seven</i>	David Fincher	1997	engelska	26	nej	ja
<i>The Great Debaters</i>	Denzel Washington	2007	engelska	26	nej	nej
<i>Döda poeters sällskap</i>	Peter Weir	1989	engelska	25	nej	nej
<i>Måste gitt</i>	Ivica Zubak	2017	svenska	23	nej	nej
<i>Stolthet och fördom</i>	Joe Wright	2005	engelska	22	ja	nej
<i>En oväntad vänskap</i>	Olivier Nakache & Eric Toledano	2011	franska	20	nej	nej
<i>The Hunger Games</i>	Gary Ross	2012	engelska	20	ja	nej
<i>En man som heter Ove</i>	Hannes Holm	2016	svenska	19	ja	nej
<i>Nyckeln till frihet</i>	Frank Darabont	1994	engelska	19	ja	ja
<i>Fucking Åmål</i>	Lukas Moodysson	1998	svenska	18	nej	nej
<i>Korpen flyger</i>	Hrafn Gunnlaugsson	1984	isländska	18	ja	nej

Tabell 4. De 20 vanligast förekommande filmerna bland lärarsvaren, sorterat efter kolumnen "Antal svar" i fallande ordning.

Kolumnen "Antal svar" indikerar hur många respondenter som uppgett att de använt filmen i sin undervisning sedan starten av läsåret 18/19. Kolumnen "TSPDT" indikerar om filmen förekommer på TSPDT:s lista över de 1000 främsta filmerna.

Medianvärdet för utgivning för filmerna i tabell 4 är år 2004. I den totala svars mängden förekommer 2233 filmer där det har gått att identifiera utgivningsår. Medianvärdet för utgivningsår bland lärarnas filmurval är 2005. I figur 3 illustreras hur många filmer per årtionde som förekommer bland lärarsvaren.

Figur 3. Visar fördelningen av filmer per årtionde bland lärarsvaren. I basen ingår 2233 filmer.

Vad gäller den språkliga variabeln, så är det bara *En oväntad vänskap* (2011) och *Korpen flyger* (1984) som är på ett språk som inte är svenska eller engelska.. Det utgör 10% av de tjugo filmerna som förekommer i tabell 4. För hela mängden svar är det 2234 filmer som har varit möjliga att bestämma huvudsakligt talat språk för. Andelen filmer med ett annat språk än svenska eller engelska som talat språk uppgår för totalmängden till 8%, alltså ett marginellt lägre mått än för filmerna i tabell 4.

Bland filmerna som förekommer i tabell 4 är 60% baserade på en litterär förlaga. För hela mängden svar, där det gått att fastställa om filmen är baserad på en litterär förlaga eller ej, 2496 stycken, är 56% baserade på en litterär förlaga.

Avslutningsvis, när det gäller måttet av kanonisering (alltså hur stor del av filmerna som förekommer på TSPDT:s lista), så gäller för filmerna i tabell 4 att tre stycken räknas som kanoniserade. Det utgör 15% av filmerna, vilket kan jämföras med den totala svarsmängden, där 11,2% av filmerna (2528 filmer är identifierade sett till om de förekommer eller inte på TSPDT:s lista) är kanoniserade. Att föreliggande studie sker i en svensk kontext med lärare vid svenska gymnasieskolor, gör det rimligt att anta att det visas mer svensk film här än i andra länder. För att ta höjd för den möjliga biasen, är det intressant att titta på samma mått, men där

svensk film är borträknad. För filmerna i tabell 4 är det då bara två filmer som räknas som kanoniserade, *Seven* från 1997 och *Nyckeln till frihet* från 1994, eftersom Tomas Alfredssons *Låt den rätte komma in* (2007) är den enda ytterligare filmen som förekommer på listan, och i den filmen är svenska det huvudsakligen talade språket. Måttet för kanoniserad film exklusive svenskspråkig film blir då 14,2% för filmerna i tabell 4. För hela mängden svar, som exklusive svenskspråkig film utgörs av 1554 filmer, är samma mått 14,7%. Noterbart är att i det senare måttet är all film där språket inte gått att identifiera också borträknad.

6.3 Läromedlens filmurval

Också detta avsnitt inleds med en tabell (tabell 5), som innehåller de oftast förekommande filmerna i de läromedel som ingår i analysen. Basen är i fallet med läromedlen betydligt mindre (totalt 298 filmer, fördelat på 240 titlar) än basen med lärarsvar, varför tabell 4 bara innehåller 12 filmer. Gränsen dras vid 12 för att det därefter är alltför många filmer som hamnar på en delad placering för att tabellen ska bli överblickbar. I det här avsnittet presenteras svaret på frågeställningen om vilka filmer som förekommer i läromedlen.

Svensk titel	Regissör	År	Språk	Antal svar	Litterär förlaga	TSPDT
<i>Jane Eyre</i>	Cary Joji Fukunaga	2011	engelska	5	ja	nej
<i>Utvandrarna</i>	Jan Troell	1971	svenska	4	ja	nej
<i>Vägen</i>	John Hillcoat	2009	engelska	4	ja	nej
<i>Apocalypse Now</i>	Francis Ford Coppola	1979	engelska	3	ja	ja
<i>Det sjunde inseglet</i>	Ingmar Bergman	1957	svenska	3	nej	ja
<i>Låt den rätte komma in</i>	Tomas Alfredsson	2011	svenska	3	ja	ja
<i>Mary Shelley's Frankenstein</i>	Kenneth Branagh	1994	engelska	3	ja	nej
<i>Processen (2)</i>	Orson Welles	1963	engelska	3	ja	ja
<i>Romeo + Julia</i>	Baz Luhrmann	1996	engelska	3	ja	nej
<i>Titanic</i>	James Cameron	1997	engelska	3	nej	ja
<i>Tristan och Isolde</i>	Kevin Reynolds	2006	engelska	3	ja	nej
<i>Troja</i>	Wolfgang Petersen	2004	engelska	3	ja	nej

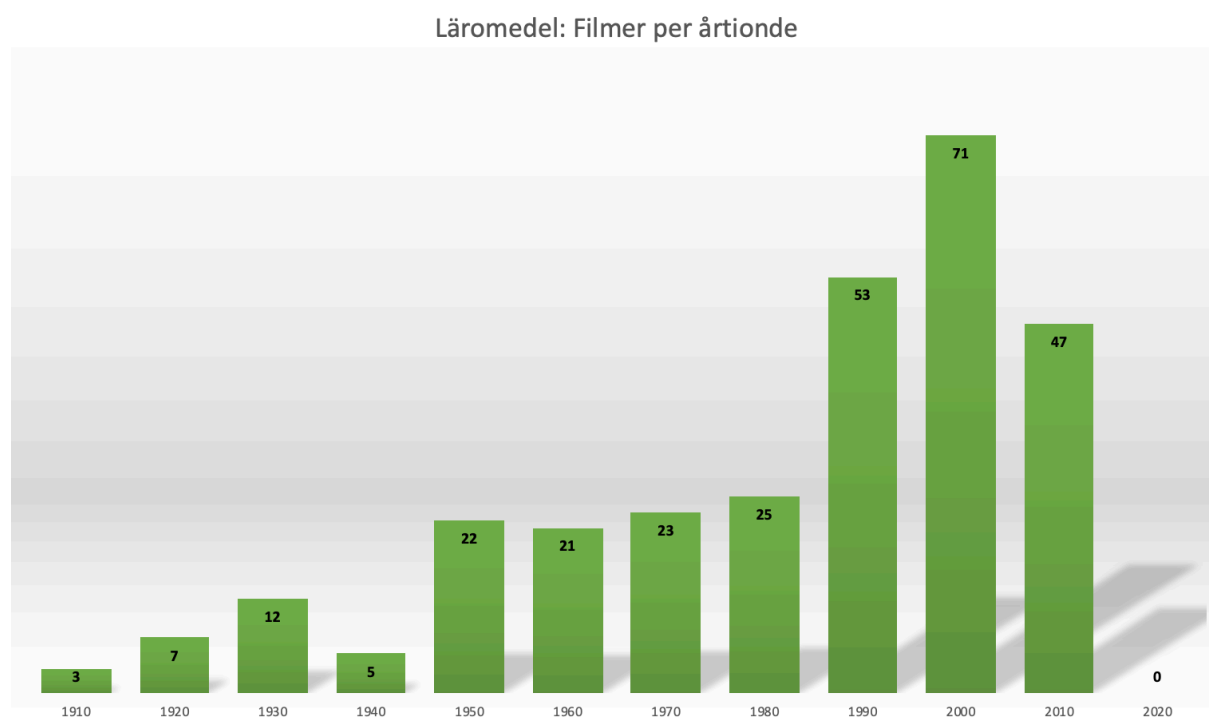
Tabell 5. Visar de tolv filmer som förekommer flest gånger i de 35 läromedel som ingår i analysen. Sorterad efter kolumnen "Antal svar" i fallande ordning.

Även om basen är betydligt mindre för läromedel, så jämförs svaren på samma sätt här som i föregående avsnitt med den totala basen.

Till att börja med är medianvärdet för utgivning av filmerna i tabell 5 år 1996. I den totala basen förekommer nio filmer där utgivningsår inte har gått att identifiera, så utifrån de kvarvarande

289 filmerna är medianvärdet för utgivningsår 1994. I figur 4 visas hur läromedlens filmomnämningen är fördelade per årtionde.

Figur 4. Visar fördelningen av film per årtionde utifrån läromedlens filmomnämningen. Basen utgörs av 289 filmer.

När det gäller den språkliga bredden, så är det inga filmer i tabell 5 som har ett annat huvudsakligt talat språk än engelska eller svenska. För hela basen gäller att 51 filmer (17,4%) har ett annat huvudsakligt språk än svenska eller engelska, där totalbasen består av de 293 filmer där språket har gått att identifiera.

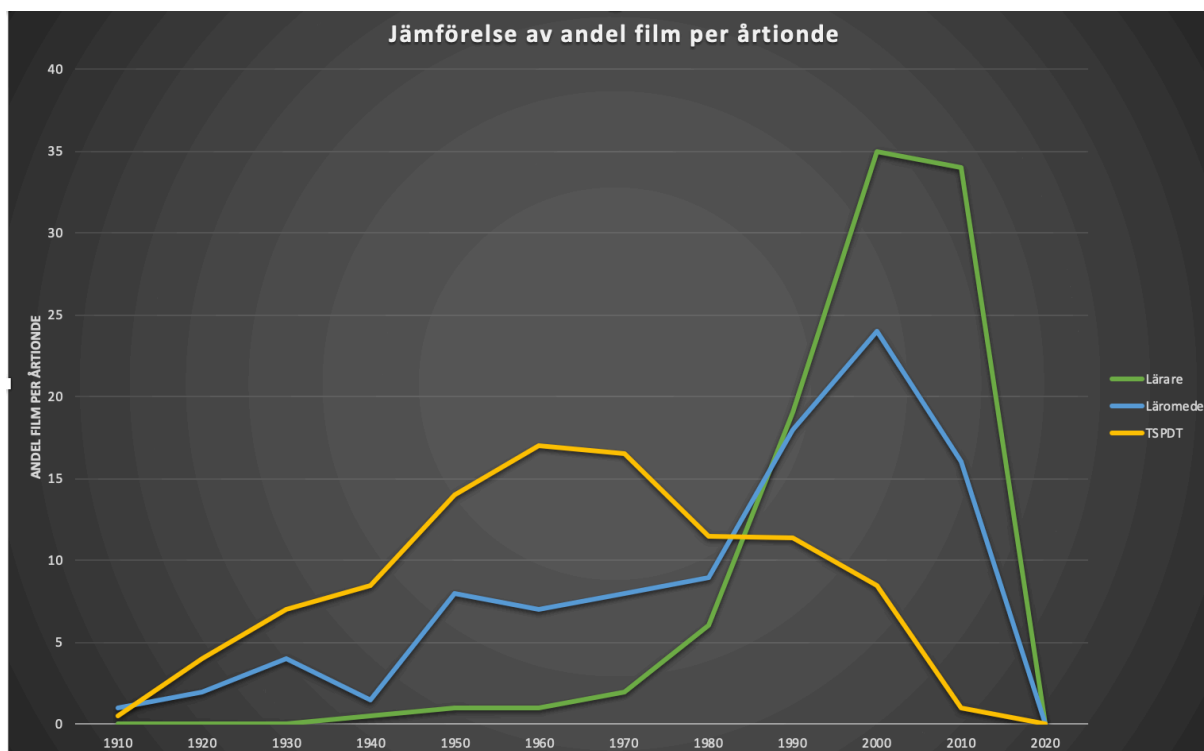
I fråga om litterära förlagor så utgör andelen filmer i tabell 5 som har en litterär förlaga 83%. I den totala basen, 298 filmer, så är samma mått 67%.

I tabell 5 förekommer 41% av filmerna på TSPDT:s lista, medan det i totalbasen rör sig om 28% som förekommer på TSPDT:s lista, och därigenom definieras som kanoniserade i föreliggande studie. I det här fallet är totalbasen samtliga 298 filmer som förekommer i läromedlen. Då läromedlen i analysen, liksom lärarna som svarat på enkäten, förekommer i en svensk kontext, är det också i detta fallet rimligt att förvänta sig en överrepresentation av svenska filmer, jämfört med andra länder. Med svenskspråkiga filmer borträknade ökar andelen kanoniserad film marginellt, och utgör då 29% av filmerna.

6.4 Jämförelser

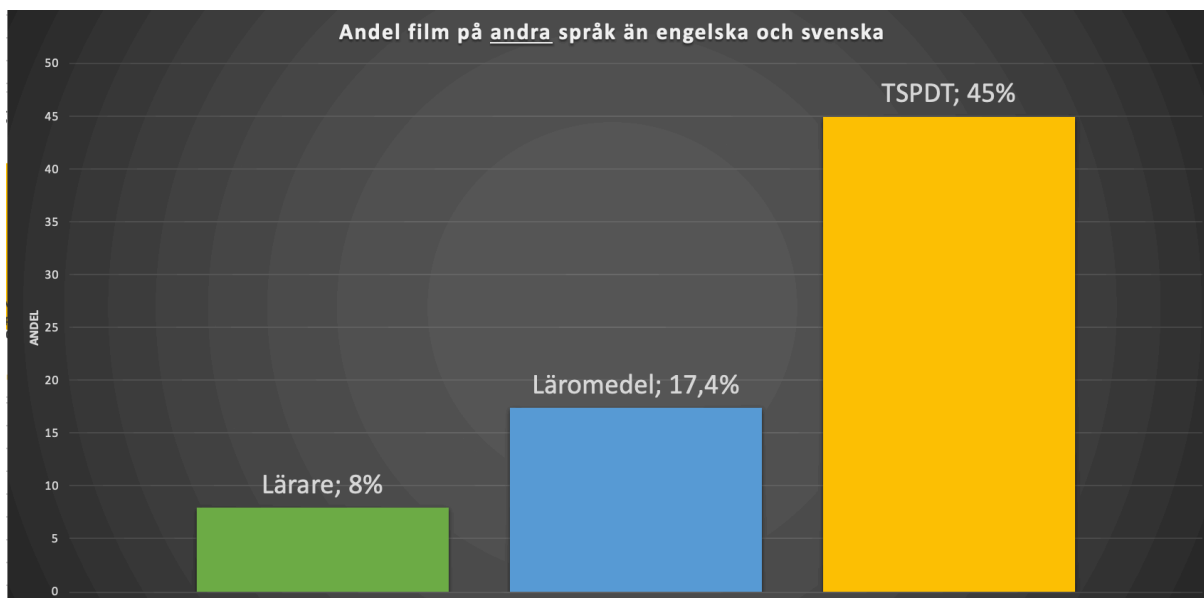
Här följer ett antal figurer där studiens empiriska resultat redovisas för att illustrera likheter och skillnader i tendenser och fördelningar mellan lärarnas filmurval, läromedlens filmurval och filmerna som förekommer på TSPDT:s lista, studiens referenspunkt. Frågeställningen rörande i vilken mån lärarnas och läromedlens filmurval förhåller sig till kanon besvaras här.

I figur 5 visas en jämförelse mellan andel utgivna filmer per årtionde.

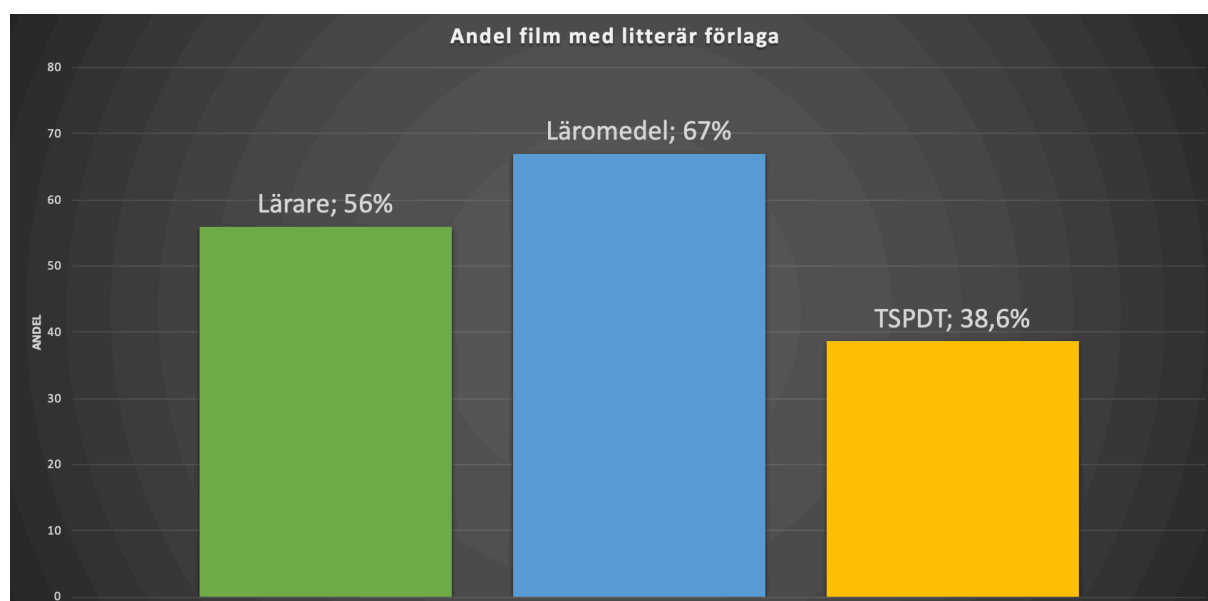
Figur 5. Andel film i procent per årtionde. En jämförelse mellan lärarnas svar, läromedlen och TSPDT.

Kurvan för TSPDT (gul linje) i figur 5 är förhållandevis jämnfördelad, med 1950-, 1960 och 1970-talen som de årtionden där flest filmer på listan är utgivna under. Lärarsvaren (grön linje) har en väldigt stor övervikt av modern film, där 2000- och 2010-talen är de årtionden där överlägset mest film är utgiven under. Filmen i läromedlen (blå linje) är lite jämnare fördelad än filmerna i lärarsvaren, men har också en övervikt på senare årtionden, där 1990-, 2000- och 2010-talen är de årtionden med flest utgivna filmer. Sammantaget är det tydligt att TSPDT har tyngdpunkten på betydligt äldre film än framförallt lärarna, men också läromedlen. Tendensen bekräftas om man också tittar på medianutgivningsår – för lärarna är det år 2005, för läromedlen år 1994 och för TSPDT är medianutgivningsåret 1969.

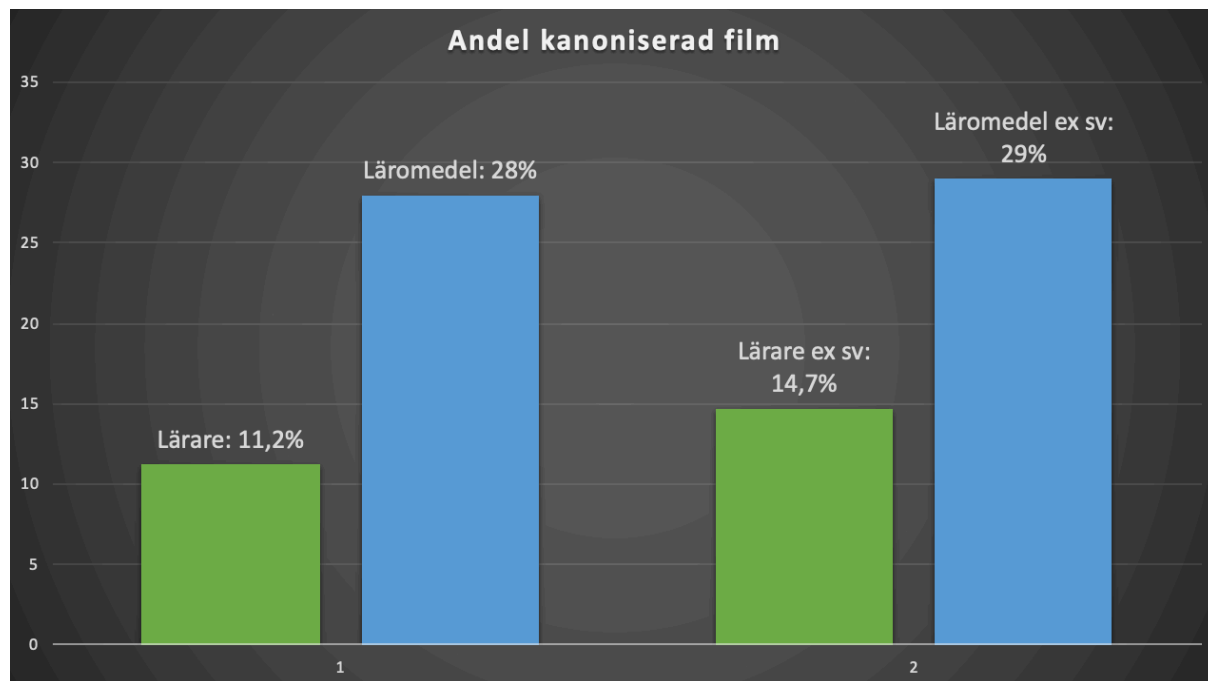
Figur 6. Visar en jämförelse av andel film i procent på annat språk än svenska/engelska.

Den språkliga bredden illustreras i figur 6, där det framgår att lärarna visar film på andra språk än svenska och engelska vid 8% av tillfällena. I läromedlen omnämns film på övriga språk vid 17,4% av tillfällena, och TSPDT:s lista utgörs till 45% av filmer på andra språk än svenska och engelska. Jämförelsen tydliggör skillnaden; läromedlen, och framförallt lärarna, visar betydligt mindre film på andra språk än engelska och svenska, än vad som förekommer på TSPDT:s lista. För lärarnas del en knapp tiondel, jämfört med TSPDT där knappt hälften av filmerna är på andra språk.

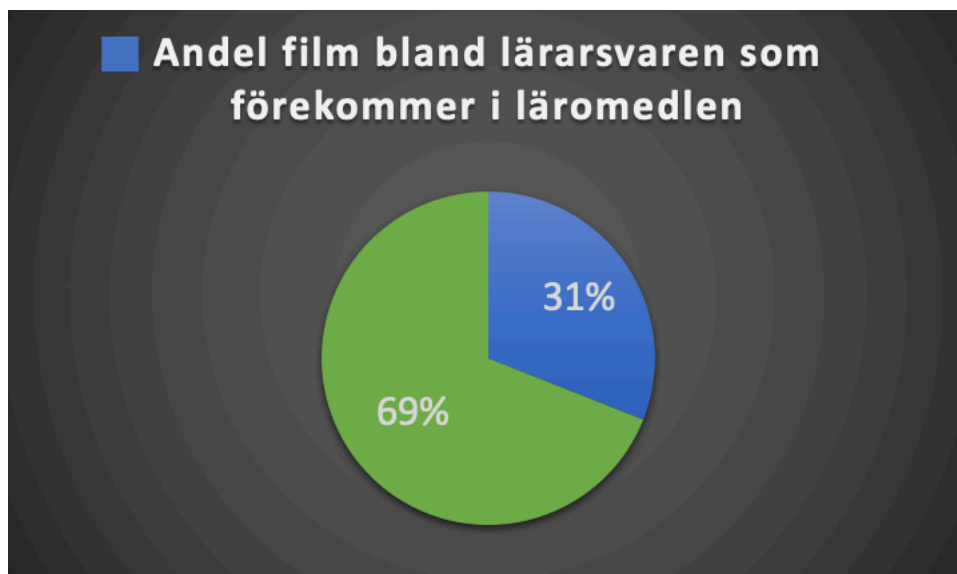
Figur 7. Andel film i procent med litterär förlaga.

Vad gäller filmer med litterär förlaga, så framgår det i figur 7 att både lärarna och läromedlen ligger högre än TSPDT. I det senare fallet rör det sig om en andel om 38,6%, och för läromedlen är andelen 67%. För lärarnas del så är drygt hälften, 56%, av filmerna baserade på en litterär förlaga.

Figur 8. Andel kanoniserad film i procent.

I figur 8 visas andelen kanoniserad film bland lärarsvaren respektive i läromedlen. Staplarna till vänster motsvarar de totala andelarna, medan staplarna till höger motsvarar andelarna kanoniserad film när svensk film är exkluderad. För lärarna påverkar exkluderingen av svensk film måttet av kanoniserad film; andelen stiger från 11,2% till 14,7%, medan exkluderingen av svensk film bara påverkar läromedlen marginellt, där andelen stiger från 28% inräknat svensk film, till 29% utan. Definitionen av kanonisering är i det här fallet, och i studien överlag, att en film förekommer på TSPDT:s lista.

Figur 9. Andel film i procent bland lärarsvaren som förekommer i läromedlen.

Den avslutande figuren, figur 9, illustrerar hur stor överlappning det är mellan lärarnas och läromedlens filmurval. För lärarna gäller att 31% av deras filmomnämningen förekommer bland de läromedel som ingår i studien. I antal motsvarar det 692 stycken, och basen utgörs av de filmer som är fullständigt identifierade, med regissör och årtal – 2233 stycken. Beslutet att i det här fallet räkna bort ospecificerad film grundar sig i att många av de icke-identifierade filmerna har samma namn som filmer som förekommer i läromedlen, men då det inte gått att fastslå vilken version som avsetts, så blir måttet säkrast om alla dessa filmer exkluderas – det blir åtminstone inte för högt.

6.5 Avslutning

Härmed anses syftet i föreliggande studie vara uppfyllt – viss ny kunskap om den film som visats i gymnasieskolans svenskämne läsåren 18/19 och 19/20 har presenterats, och jämförts med den för studien relevanta referenspunkten filmkanon. Baserat på detta kunskapsbidrag följer nu en diskussion.

7 Resultatdiskussion

I det här kapitlet kommenteras resultatet, och diskuteras med utgångspunkt i den forskning som presenterats i kapitlet om tidigare forskning. Resultatet diskuteras också i relation till svenskämnets ämnesplan.

I resultatet framkommer att lärarna i strax över hälften av fallen arbetar med filmer med litterära förlagor (andelen utgör 56%, motsvarande andelar för läromedlen respektive TSPDT är 67%

och 38,6%). Utifrån titlarna i tabell 4, där de oftast omnämnda filmerna bland lärarsvaren är listade, går det att konstatera att flera av titlarna är filmatiseringar av välkänd och kanoniserad litteratur (*Mary Shelley's Frankenstein*, *Troja*, *Ondskan*, *Tristan och Isolde*, *Fröken Julie*, *Romeo och Julia*). De deltagande i studien har inte tillfrågats om hur de arbetat med filmerna de uppgett att de visat, men bara utifrån titlarna går det att föreställa sig att det i vissa fall snarare är den litterära förlagens relevans i litteraturhistorien som är grundorsaken till att filmatiseringen har använts i undervisningen, och inte filmens plats i filmhistorien. Det är inte en slutsats som går att belägga bara utifrån resultatet i föreliggande studie, men det skapar en nyfikenhet, där framtid forskning krävs för att reda ut saken. De förhållningssätt till film i svenskundervisningen som Olin-Scheller (2006) identifierar när hon intervjuar lärare och observerar deras undervisning, där filmmediet inte tycks stå på egna ben, utan alltid förhåller sig till litteraturen, går alltså möjligen att skönja i resultatet också i föreliggande studie. Det bör dock noteras att Olin-Scheller (2006) genomförde sin studie under en tidigare läroplan, Lpf94, och inte under Lgy11, som föreliggande studie är genomförd under.

Även för de titlar i tabell 4 som inte är baserade på en litterär förlaga, så går det att spekulera i möjliga användningsområden (som visserligen är relevanta i svenskämnet, precis som litteratur och litteraturhistoria givetvis är) som ligger bortom filmernas konstnärliga kvaliteter. *Sameblod*, som är den överlägset mest omnämnda filmen bland lärarsvaren, är visserligen en prisbelönt och unisont hyllad film, men innehållet i filmen är också relevant ur aspekten att det behandlar samiskan, ett av minoritetsspråken som ingår i kunskapskraven i svenskämnet. *Shakespeare in Love*, *Seven* och *Döda poeters sällskap*, är inte baserade på litterära förlagor, men rör sig alla i litteraturens värld på ett eller annat sätt. I fallet med *The Great Debaters* så är filmen, utöver sina filmiska kvaliteter, också lämplig i svenskämnet då den berör den retoriska processen, som också den återkommer i kunskapskraven. Ytterligare en film där innehållet har en tydlig anknytning till kunskapskraven är *Måste gitt*, där språksociologin är central. Bland filmerna i tabell 4 är det egentligen bara *En oväntad vänskap* som sticker ut och som inte på samma sätt som övriga filmer har en, möjlig, instrumentell potential i förhållande till läroplanen.

I fråga om utgivningsår så är resultatet för lärarsvaren väldigt tydligt – filmen som visas i skolan är modern (utgiven under 1990-talet och framåt, men framförallt under 2000- och 2010-tal). Det förekommer äldre film, men i mycket liten utsträckning (5% utgivna under 1970-talet eller tidigare, 11% utgivna under 1980-talet eller tidigare). Det går inte i linje med TSPDT och var

den listan har sin tyngdpunkt i fråga om utgivningsårtionden. För TSPDT gäller att 67% av filmerna är utgivna under 1970-talet eller tidigare, och 79% av filmerna under 1980-talet eller tidigare. Samma diskrepans mellan lärarsvaren och TSPDT gäller när det kommer till språklig bredd. Bland lärarsvaren så utgör 8% av svaren filmer på andra språk än svenska och engelska, medan samma andel för TSPDT är 45%. Lärarsvaren skiljer sig också i förhållande till läromedlen på båda dessa punkter – i läromedlen uppgår andelen film utgiven på 1970-talet eller tidigare till 32%, och film utgiven under 1980-talet eller tidigare utgör 41% av filmerna. Den språkliga bredden, filmer på andra språk än svenska och engelska, utgör 17,4% av läromedelssvaren.

Det går möjligen att tala om lärarnas filmurval som snävt i fråga om tid och rum, åtminstone i jämförelse med TSPDT och läromedlens urval. Frågan är om den snäva blicken går i linje med svenskämnets ämnesplan, där både den språkliga bredden finns med i kunskapskraven för svenska 1 ("...återge innehållet i några centrala svenska och internationella skönlitterära verk och annat berättande..." (Skolverket, 2020)), och den tidsliga aspekten ryms i det centrala innehållet för svenska 2 ("Svenska och internationella författarskap, såväl kvinnliga som manliga, och skönlitterära verk, vilket även inkluderar teater samt film och andra medier, från olika tider och epoker." (Skolverket, 2020)). Utifrån föreliggande studies resultat, så är det tveksamt om man kan hävda att det, på aggregerad nivå, ryms särskilt mycket film från olika tider, och vad gäller internationella verk och författarskap, så är visserligen film på engelska internationell, men variationen därutöver är desto lägre. Om man, som i föreliggande studie, köper TSPDT som åtminstone en godtagbar representant för filmkanon – och då ser fördelningen sett till utgivningsår och språklig bredd som listan uppvisar som nån slags norm – så går det också att konstatera att lärarnas filmurval inte har sin tyngdpunkt där filmhistorien utifrån kanons sammansättning har sin tyngdpunkt.

Givet att lärarsvaren och TSPDT inte har sin tyngdpunkt under samma historiska period, och att det är en stor språklig diskrepans mellan de båda, så är det kanske inte förvånande att lärarsvaren inte heller i särskilt hög grad förekommer på TSPDT:s lista. Borträknat svensk film så är andelen kanoniserad film bland lärarsvaren 14,7% (samma andel för läromedlen är 29%). Utifrån läroplanen, där *centrala* svenska och internationella verk betonas som viktiga, är möjligen andelen kanoniserad film som framkommer bland lärarsvaren låg. Ett exempel är Ingmar Bergman, vars mest berömda filmer måste vara svåra att beskriva som någonting annat än centrala svenska verk (Ingmar Bergman hamnar för övrigt på en sjunde plats när TSPDT på

liknande sätt som för filmlistan som representerar kanon i föreliggande studie, rangordnar regissörer (They Shoot Pictures, Don't They?, 2020)), förekommer vid 13 tillfällen (se bilaga 7) med filmomnämningen i enkätsvaren. Det är en väldigt liten del av de 2529 filmomnämningen som studien bygger på – möjligen är det ett särskilt lågt resultat om man beaktar att år 2018 (vars hösttermin ingår i studiens mätperiod) var året då Bergman skulle ha fyllt 100 år, och att det därför var stor uppmärksamhet kring hans gärning under egentligen hela året, med biografvisningar, filmer på Svt Play för streaming, teateruppsättningar och utställningar, bland mycket annat (Stiftelsen Ingmar Bergman, 2020). Det intresse för film, åtminstone baserat på gymnasieungdomars mediekonsumtion (Lundström & Svensson, 2017), som finns bland eleverna (och för den delen bland de blivande svensklärarna (Lundström & Nordenstam, 2019)) skulle kunna utgöra en grogrund för att i högre grad än idag fördjupa sig, och hjälpa eleverna att botanisera i filmhistorien – särskilt då styrdokumentet tycks påbjuda en sådan fördjupning.

Den överlappning som äger rum mellan lärarnas filmval och läromedlen, där 31% av lärarnas filmomnämningen förekommer i något av de 35 läromedel som ingår i analysen, är vanskelig att uttala sig om. Överlappningen är bara beräknad på aggregerad nivå, och någon hänsyn har inte tagits till vilken respondent som använt vilket läromedel och visat vilka filmer. Det resultatet eventuellt kan säga någonting om, är var tyngdpunkten ligger sett till språklig bredd, historiskt perspektiv och kanon. Att läromedlen har sin tyngdpunkt på något äldre film än vad lärarna har kan ha en delförklaring i att ett läromedel är en tidskapsel i bemärkelsen att det ju inte fylls på med ny film när det väl gått i tryck (åtminstone inte för fysiska läromedel, som är fallet i den här studien). Vad gäller språklig bredd och måttet av kanonisering, så går det bara att konstatera att läromedlen i högre grad lyfter fram kanoniserad film än vad lärarna gör, och att de också uppvisar en större språklig bredd.

Den tidigare läromedelsforskning som presenterats har ett fokus som gör den svår att diskutera med i förhållande till studiens resultat, och den bjuder snarare in till funderingar rörande hur vidare forskning skulle kunna se ut inom ramen för film i svenskämnet's läromedel.

8 Vidare forskning

I det här avslutande avsnittet presenteras ett antal uppslag till vidare forskning. Det är tankar och idéer som uppstått under arbetets gång och som utifrån den tidigare forskning som presenterats verkar saknas – forskningsluckor, med andra ord.

8.1 Vad baserar lärarna sina filmval på?

En fråga som i föreliggande studie förblivit obesvarad är på vilka grunder lärarna gör sina filmval. Olin-Scheller (2006) visar visserligen hur filmen används, men studien är från 2006 då en tidigare läroplan var gällande, och frågan gällande hur lärarna hittar filmen de sedan använder i undervisningen förblir obesvarad. Det lämnar en kunskapslucka att fylla för framtida forskning. En hypotes i föreliggande studie är att filmer ofta väljs på grund av deras litterära förlagor, där förlagan är kanoniserad och litteraturhistoriskt betydelsefull, något som Olin-Scheller (2006) iakttagit redan i sin studie 2006. Möjligen är det då ett av skälen till att välja en film, men hur är det i övriga fall, när filmen antingen inte har en litterär förlaga, eller där filmen inte valts ut på grund av sin litterära förlaga? Under samma forskningskategori är också frågan om varför äldre film väljs bort intressant att ställa, liksom i vilken utsträckning svenskämnets läromedel är en kunskapskälla för lärarna i fråga om filmval.

Att till exempel *Sameblod* är en sån överlägsen etta har möjligen sin förklaring i något slags skolbiokampanj, där många skolor fått möjlighet att visa sina elever filmen – det är en hypotes åtminstone, och det vore intressant att få veta mer kring den typen av ramfaktorer som givetvis också är en del i filmvalen.

8.2 Analys baserad på bakgrundsfaktorer

Att det bland enkätfrågorna i föreliggande studie i stort sett saknades bakgrundsfrågor var en medveten strategi för att maximera antalet svar på den begränsade tid ett examensarbete skrivs under. En fördjupad studie av liknande slag skulle kasta välkommet ljus på frågan om filmvalen på gruppnivå skiljer sig mellan till exempel könen, eller med ålder, år i yrket eller vid vilket lärosäte man tog sin lärarexamen.

8.3 Representationsanalys

Att utifrån den rådata som föreliggande studie bygger på bygga ut analysen till att innefatta fler variabler är ett möjligt uppslag till vidare forskning. Är det män eller kvinnor som regisserar filmerna som visas? Vilka genrer får eleverna se? All metadata som krävs för analyserna finns tillgänglig och det är egentligen bara en fråga om att hitta tiden till att genomföra en sådan analys. Ett möjligt spår, som kanske är ytterligare litet tidskrävande, är att göra en analys baserad på filmernas innehåll – vilka är huvudpersonerna? Vilken tematik framträder?

9 Sammanfattning

Mot bakgrund av filmens plats i svenskämnets ämnesplan, har en enkätstudie med 826 deltagande gymnasielärare i svenska genomförts för att skapa en bild av vilka filmer som visas inom ramen för svenskämnets undervisning. Lärarnas svar har jämförts med det filmurval som framträder i de läromedel som de uppger att de använt i sin undervisning, och mot den filmkanon som används som studiens referenspunkt.

Jämförelsen visar att lärarna visar betydligt yngre film än den som förekommer i läromedlen och framförallt än den som förekommer i filmkanon. Filmen som lärarna visar har också i lägre grad en språklig spridning bortom svensk- och engelskspråkig film, än vad läromedlen och framförallt filmkanon har. I fråga om litterära förlagor så visar jämförelsen att läromedlen har störst andel film baserad på litterära förlagor, följt av lärarna, och filmkanon å sin sida har en lägre andel film med litterär förlaga än både läromedlen och lärarna.

I diskussionen som studiens resultat utmynnar i diskuteras ämnesplanen i förhållande till det filmurval som framträder i svaren. Lärarnas filmurval kan möjligen anses för snävt för att ses som fullt harmonierande med läroplanen. Resultatet kopplas också samman med Olin-Schellers avhandling från 2006, där tendensen bland lärare att basera filmval utifrån deras litterära förlagor eventuellt också går att skönja i den här studiens resultat.

10 Referenslista

- BFI. 2020. *The Top 100 Greatest Films of All Time, Sight & Sound, BFI*. Hämtad 2020-05-03 från <https://www.bfi.org.uk/greatest-films-all-time>
- Dahl, C. (2015). *Litteraturstudiets legitimeringar: analys av skrift och bild i fem läromedel i svenska för gymnasieskola*. (Disputationsuppl.) Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2015. Göteborg.
- Graeske, C. (2008). "Genusforskningens avtryck i skolan: om genusmönster i läromedel för gymnasiet i ämnet svenska". I: Heggstad, Eva m.fl. (red.), *En ny sats : humaniora i förvandling : vänbok till Margaretha Fahlgren*, (s. 281-289). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Graeske, C. (2013). "Vidgade kunskapsklyftor? – Fiktionernas funktioner i läromedel efter gymnasiereformen 2011". I: *Utbildning och lärande*, Vol. 7, 1/2013d [s. 32–47].
- Graeske, C. (2010). Värdefull eller värdelös?: Om värdegrund och genus i läromedel i svenska. *Tidskrift För Litteraturvetenskap*, (3-4), 163-176.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A.E. & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Femte upplagan). Stockholm: Wolters Kluwer.
- IMDB. 2020. *IMDb Top 250 – IMDb*. Hämtad 2020-05-12 från https://www.imdb.com/chart/top/?ref_=nv_mv_250
- Lilja Waltå, K. (2016). *"Äger du en skruvmejsel?": litteraturstudiets roll i läromedel för gymnasiet yrkesinriktade program under Lpf 94 och Gy 2011*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2016. Göteborg.
- Lundström, S. (2007). *Textens väg [Elektronisk resurs] : om förutsättningar för texturval i gymnasieskolans svenskundervisning*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2007. Umeå.
- Lundström, S. & Nordenstam, A. (2019). Svensklärostudenters fiktionsvanor på fritiden. I H. Höglund, S. Jusslin, M. Ståhl & A. Westerlund (red.), *Genom texter och världar. Svenska och litteratur med didaktisk inriktning – festskrift till Ria Heilä-Ylikallio* (s. 235–251). Åbo: Åbo Akademis förlag.
- Lundström, S. & Svensson, A. (2017). Ungdomars fiktionsvanor [Elektronisk resurs]. *Forskning om undervisning och lärande*. (2:5, 30-51). Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-38153>
- Olin-Scheller, C. (2006). *Mellan Dante och Big Brother: en studie om gymnasieelevers textvärldar*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2007. Karlstad.
- Skolverket. 2020. *Gymnasieskolan – Personalstatistik med behörighet – Per ämne och kategori*. Hämtad 2020-05-07 från https://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&report=personal_amm_e3&p_flik=G&p_verksform=21&p_hman=&p_niva=S&p_ämne=&P_VERKSAMH

[ETSAR=2019&p_kommunkod=&p_lankod=&p_skolkod=&p_hmankod=&P_KON=S](#)

Skolverket. 2020. *Ämne – Svenska (Gymnasieskolan) – Skolverket*. Hämtad 2020-05-10 från https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DSVE%26courseCode%3DSVERET0%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor_SVERET0

Skolverket. 2020. *Ämne – Svenska (ej gällande) – Skolverket*. Hämtad 2020-05-08 från <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/hitta-tidigare-amnen-och-kurser-ar-2000-2011-i-gymnasieskolan?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2FsubjectKursinfo.htm%3FsubjectCode%3DSV2000GY%26lang%3D%26tos%3Dgy2000&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfaa4b0>

Stiftelsen Ingmar Bergman. 2020. *Fira Ingmar Bergman med oss*. Hämtad 2020-05-17 från <https://www.ingmarbergman.se/fira-ingmar-bergman-med-oss>

They Shoot Pictures, Don't They?. 2020. *They Shoot Pictures, Don't They?*. Hämtad 2020-05-03 från <https://www.theyshootpictures.com/index.htm>

They Shoot Pictures, Don't They?. 2020. *TSPDT – 1,000 Greatest Films (Top 250 Directors)*. Hämtad 2020-05-17 från https://www.theyshootpictures.com/gf1000_top250directors.htm

Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna : Lpo 94 : Lpf 94*.

Wessbo, S. (2017). Att läsa Hjalmar Söderbergs ”Pälsen” eller se den som film : analys av elevers intrigreception. I Tolfte nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Textkulturer : Karlstad 24-25 november 2016 (s. 139–156). Karlstad: Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning och författarna. Hämtad 2020-05-15 från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-144376>

11 Bilagor

Bilaga 1 – Enkätdesign

Rubrik: Film i gymnasieskolans svenskämne

Introduktion: Enkäten är en del i det examensarbete som avslutar mina ämneslärarstudier.

Syftet med enkäten är att skapa en bild av vilka filmer som visas i gymnasieskolans svenskämne, för att i förlängningen eventuellt kunna säga någonting om en gymnasiegemensam filmkanon.

”Vilket eller vilka läromedel har du använt under de senaste fyra terminerna (sedan starten av läsåret 18/19) i svenskämnets kurser?” (Öppet svarsfält)

Svarsinstruktion: ”Med läromedel avses här tryckta eller digitala läromedel som är skrivna för att användas i gymnasieskolans svenskämne.”

”Vilka spelfilmer/långfilmer har du visat för dina klasser inom ramen för svenskämnets kurser under de senaste fyra terminerna (sedan starten av läsåret 18/19)? Uppge samtliga filmer du visat (eller instruerat dina elever att på egen hand titta på).” (Öppet svarsfält)

Svarsinstruktion: ”Svara enligt formatet Titel (Utgivningsår, Regissör). Om du inte känner till eller minns filmens utgivningsår eller regissör, så räcker det med att du uppger filmens titel.”

”Hur stor är orten där du arbetar?” (Fasta svarsalternativ)

”Upp till 10 000 invånare”

”Mellan 10 001 och 50 000 invånare”

”Mellan 50 001 och 100 000 invånare”

”Mellan 100 001 och 200 000 invånare”

”Över 200 001 invånare”

”Vill ej svara”

Bilaga 2 – Direkttillvänt inbjudningsmail

Ämne: Hjälp! Film i gymnasieskolans svenskämne

Hej <<förnamn>>!

Jag heter Rikard Sjögren och är ämneslärarstudent på Göteborgs universitet. Mina ämneslärarstudier närmar sig sitt slut, och jag vänder mig nu till er verksamma svensklärare för hjälp med mitt avslutande examensarbete. Jag skriver om film i gymnasieskolans svenskämne, och är intresserad av vilka filmer som svensklärare väljer att visa för sina klasser.

Enkäten jag behöver hjälp med går bara ut på att du som svarar fyller i vilka filmer du har visat under de senaste fyra terminerna (sedan starten av läsåret 18/19). Jag förstår att det är mycket för er verksamma lärare just nu, men om du skulle ha en minut över så vore jag oändligt tacksam!

För att besvara enkäten går du in på den här länken:

<<länk>>

Vänliga hälsningar,

Rikard Sjögren

Bilaga 3 – Centralt riktad förfrågan

Ämne: Hjälp! Film i gymnasieskolans svenskämne

Hej!

Jag är en ämneslärarstudent vid GU som för tillfället skriver mitt avslutande examensarbete. Studien jag genomför rör gymnasieskolans svenskämne, och vilka filmer som yrkesverksamma ämneslärare väljer att visa sina elever inom ramen för svenskämnet.

Jag skulle bli oändligt tacksam om ni kunde hjälpa mig med att skicka vidare det här mailet till era svensklärare, så att de får en möjlighet att besvara enkäten. Det är en mycket kort enkät,

bestående av tre frågor - vilka läromedel använder lärarna, vilka filmer har de visat sina klasser, och hur stor är orten där de arbetar. Min förhoppning är att kunna säga någonting om en gymnasiegemensam filmkanon.

Gå in på följande länk för att besvara enkäten:

<<länk>>

Stort tack på förhand!

Rikard Sjögren

Bilaga 4 – Direkttillvänt påminnelseutskick

Ämne: Hjälp! Film i gymnasieskolans svenskämne

Hej <<förnamn>>!

Jag skrev till dig i förra veckan och bad om hjälp med mitt examensarbete. Om du redan har svarat (enkäten jag behöver hjälp med är anonym, så jag ser inte om du har svarat eller inte), så vill jag bara säga TACK, men om du inte har svarat än så vill jag ytterligare en, sista, gång be om hjälp.

Jag heter Rikard Sjögren och är ämneslärarstudent vid Göteborgs universitet. Mina ämneslärarstudier närmar sig sitt slut, och jag vänder mig nu till er verksamma svensklärare för hjälp med mitt avslutande examensarbete. Jag skriver om film i gymnasieskolans svenskämne, och är intresserad av vilka filmer som svensklärare väljer att visa för sina klasser.

Enkäten jag behöver hjälp med går bara ut på att du som svarar fyller i vilka filmer du har visat under de senaste fyra terminerna (sedan starten av läsåret 18/19). Jag förstår att det är mycket för er verksamma lärare just nu, men om du skulle ha en minut över så vore jag oändligt tacksam!

För att besvara enkäten går du in på den här länken:

<<länk>>

Vänliga hälsningar,
Rikard Sjögren

Bilaga 5 – Inbjudan till deltagande via Facebook-gruppen ”Svensklärarna”

Som så många andra närmar jag mig slutet på min ämneslärarutbildning, och ber nu om er hjälp med att svara på min mycket korta enkätundersökning som utgör en del av mitt examensarbete. Ämnet för mitt examensarbete är film inom ramen för gymnasieskolans svenskämne. Jag vill veta vilka filmer ni praktiserande ämneslärare i svenska har visat i er undervisning under de senaste fyra terminerna, från starten av läsåret 18/19.

Enkäten är utformad så att du som svarar börjar med att uppge vilka läromedel du använder, och sedan rabblar du helt enkelt upp alla filmer du visat för dina klasser, eller instruerat eleverna att på egen hand titta på, sedan starten av läsåret 18/19. Jag förstår att det kan vara svårt att minnas, men svara då hellre med de filmer du minns att du visat, än att inte svara alls.

Stort tack på förhand! Om någon är nyfiken på resultatet så går det bra att skriva till mig, så tar jag kontakt med er så snart arbetet är färdigt.

Gå in på följande länk för att besvara enkäten:

<<länk>>

Bilaga 6 – Inbjudan till deltagande via Facebook-gruppen ”Gymnasielärare i svenska och/eller engelska”

Som så många andra närmar jag mig slutet på min ämneslärarutbildning, och ber nu om er hjälp med att svara på min mycket korta enkätundersökning som utgör en del av mitt examensarbete. Ämnet för mitt examensarbete är film inom ramen för gymnasieskolans svenskämne. Jag vill veta vilka filmer ni praktiserande ämneslärare i svenska har visat i er undervisning under de senaste fyra terminerna, från starten av läsåret 18/19. I förlängningen hoppas jag kunna uttala mig om en gymnasiegemensam filmkanon.

Enkäten är utformad så att du som svarar börjar med att uppge vilka läromedel du använder, och sedan rabblar du helt enkelt upp alla filmer du visat för dina klasser, eller instruerat eleverna att på egen hand titta på, sedan starten av läsåret 18/19. Jag förstår att det kan vara svårt att minnas, men svara då hellre med de filmer du minns att du visat, än att inte svara alls.

Stort tack på förhand! Om någon är nyfiken på resultatet så går det bra att skriva till mig, så tar jag kontakt med er så snart arbetet är färdigt.

Gå in på följande länk för att besvara enkäten:

<<länk>>

Bilaga 7 – Filmlistor

För transparensens skull är det av vikt att du som tar del av studien också kan se hur filmerna har kategoriserats i den bearbetande fasen av studien. Av utrymmesskäl är filmlistorna publicerade som digitala kalkylark som du når via följande länk:

https://docs.google.com/spreadsheets/d/1qeoMnk4QqhviSFDDWkCqDfA2WX7EBai_s5aunOovlbI/edit?usp=sharing

För att sortera listorna som du själv vill klickar du på ”Data” och ”Filtervyer” och sedan ”Skapa ny tillfällig filtervy”. Du hittar de tre listorna (lärarsvaren, läromedelsurvalet och They Shoot Pictures, Don’t They?:s lista över tidernas 1000 främsta filmer) i var sin flik (och filterverktyget behöver användas per flik för att aktiveras). Du kan också välja att ladda ned kalkylarket.

För lärarsvaren så är listan sorterad i fallande ordning efter antal svar i utgångsläget. För läromedlen är listan sorterad i stigande ordning utifrån läromedlens titel. TSPDT-listan är sorterad i stigande ordning utifrån placering på listan.